

LUNDS
UNIVERSITET

Ett osynligt förtryck?

En kritisk diskursanalys av språket i tre propositioner gällande ett svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Afghanistan

Martina Johansson Östgård

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSG31

Termin: ht-terminen 2014

Handledare: Olof Beckman och Christopher Collstedt

Omfång: 15897 ord

Abstract

Den internationella militära insatsen i Afghanistan har sedan inledningen varit mycket debatterad världen över. Inte minst i Sverige då regeringen redan under det inledande året beslutade att ställa svensk militär personal till förfogande. Denna studie fokuseras till en svensk kontext och till språket i tre propositioner vilka uttrycker regeringens ståndpunkt gällande ett svenskt militärt bidrag till insatsen i Afghanistan under år 2001, 2008 samt 2014. Studien syftar till att med hjälp av Teun van Dijks metodologiska modell för kritisk diskursanalys och Gayatri Chakravorty Spivaks teoretiska perspektiv från essän ”Att rätta orätt” undersöka *om*, och i så fall *hur*, eventuella *koloniala strukturer* kan spåras i det *språk* som återfinns i tre separata propositioner gällande ett svenskt deltagande i en samlad internationell militär intervention i Afghanistan, samt se huruvida dessa eventuella spår är tillräckliga för att reproducera en *kolonial diskurs*. Genom en förberedande undersökning av propositionerna och därefter vidare analys av språket i fyra återkommande huvudkategorier påvisas ett resultat som indikerar att det finns enstaka spår av uttryck för ojämlika maktrelationer och koloniala strukturer i propositionernas språkbruk, men inte tillräckliga för att konstatera en påtaglig risk för att regeringspropositionerna reproducerar en kolonial diskurs. Ett resultat som öppnar upp för en resultatbaserad diskussion angående FNs roll gällande humanitära interventioner, så väl som det internationella samspelet i stort. Slutligen avslutas studien med ett stycke för självreflektion och förslag på vidare studier.

Nyckelord: Kritisk diskursanalys, postkolonialism, Afghanistan, militär intervention, propositioner, språk, diskurs

Innehållsförteckning

	Förkortningar	2
1	Inledning	3
1.1	Syfte och frågeställningar	4
2	Material och avgränsningar	5
2.1	Primärmaterial	5
2.2	Avgränsningar	6
2.3	Begränsningar och forskningsetik	7
3	Teori	8
3.1	”Att rätta orätt”	8
3.2	Reflektion	10
4	Metod	11
4.1	Kritisk diskursanalys	11
4.2	Tillämpning av metod	12
4.2.1	Diskursiva strategier	12
4.2.2	Undersökningens struktur	13
5	Litteraturöversikt	14
6	Själva undersökningen	17
6.1	Regeringspropositioner under granskning	17
6.2	En gemensam diskurs	19
7	Analys	21
7.1	Skildring av Afghanistan	21
7.2	Samarbete och samverkan	28
7.3	Regeringens konkreta förslag och syfte	31
7.4	Auktoritet	37
8	Slutdiskussion	39
8.1	Sammanfattning	39
8.2	Resultatbaserad diskussion	43
	Referenser	47

Förkortningar

ANSF - Afghan National Security Force

FN - Förenta Nationerna

ICISS - International Commission on Intervention and State Sovereignty

ISAF - Internationella Säkerhetsstyrkan i Afghanistan

Nato - Nordatlantiska fördragsorganisationen

OEF - Operation Enduring Freedom

RSM - Resolute Support Mission

1 Inledning

Den 20e december 2001 antog FN:s säkerhetsråd i samspråk med afghanska ledare genom ett kapitel VII mandat resolution 1386, därmed skapades en folkrättslig grund för det internationella samfundet att intervensera militärt i Afghanistan. Ett mandat med ursprung i ICISS som gör gällande att det endast är tillåtet att intervensera militärt i ett annat land genom självförsvar, eller ett Kapitel VII mandat från FN:s säkerhetsråd, förutsatt att alla andra möjliga åtgärder vidtagits innan dess. Insatsen syftade initialt till att besegra talibanstyret, samt förstärka säkerhetsläget och skapa förutsättningar för en utveckling av demokratin i landet. En intervention som trots att man officiellt slog ut talibanerna redan under första året, mött stora problem i arbetet med att skydda landet från talibaner och andra regeringsfientliga grupper, samt stärka säkerheten fullt ut. Därmed har insatsen kommit att bli en lång och inte minst omdebatterad insats, som de senaste decennierna engagerat många röster både för och emot världen över.¹

Även i Sverige har debatten tidvis gått varm, framförallt då svenska regeringen sedan interventionens inledning beslutat att bistå med svensk militär till de internationella trupperna, först i form av underrättelsetjänst och senare med andra former av militära förband.² Debatten har oavsett det faktum att det föreligger ett folkrättsligt mandat att intervensera, inte minst fokuserats till huruvida det är legitimt eller inte att skicka svensk militär personal till Afghanistan, gör svenska staten rätt i sitt beslut? Vad som inte diskuterats lika ofta är utformningen av de bakomliggande besluten. Hur ser dessa beslut ut om man granskar dem mer ingående? Vilket språk används när man förkunnar att ett beslut om svensk personal till den internationella insatsen tagits? Finns det språkliga uttryck i dessa politiska texter som är mer eller mindre legitima eller som riskerar att skapa större problematik än själva insatserna på plats? Detta är frågor som ligger till grund för denna uppsats.

¹ Natos officiella hemsida Natos hemsida "ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014)", http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm, (hämtad 200515); International Commission on Intervention and State Sovereignty, *The Responsibility to Protect*, Canada: International Development Research Centre, 2001.

² Svenska dagbladets hemsida, "Brännpunkt", *Svenska Dagbladet*, http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/militar-narvaro-en-forutsattning-for-civilt-bistand_4121623.svd (hämtad 041214); Svenska dagbladets hemsida, "Brännpunkt", *Svenska Dagbladet*, http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/fortsatt-inte-den-svenska-krigspolitiken-i-afghanistan_4114113.svd (hämtad 041214).

1.1 Syfte och frågeställning

Uppsatsens syfte är att med hjälp av Teun van Dijks metodologiska modell samt delar av Gayatri Chakravorty Spivaks teoretiserande, undersöka *om*, och i så fall *hur*, eventuella *koloniala strukturer* kan spåras i det *språk* som återfinns i tre separata propositioner från år 2001, 2008, 2014, gällande ett svenskt deltagande i en samlad internationell militär intervention i Afghanistan, samt se huruvida dessa eventuella spår är tillräckliga för att reproducera en *kolonial diskurs*.

En undersökning vars idé grundar sig i en farhåga att regeringsförslag till riksdagen riskerar att innehålla en språklig kommunikation vilken utifrån postkolonial kritik har en benägenhet att förstärka och upphöja kunskap och förmågor överensstämmande med en svensk eller västerländsk kontext, men förminska och underminera det samma från andra kontexter. Något som enligt van Dijk skapar ojämlika maktrelationer och dominans mellan sociala grupper, samt i förlängningen riskerar att reproducera vad Spivak benämner som en kolonial diskurs.

Med ovanstående syfte i åtanke följer uppsatsens primära frågeställning: *Vilka eventuella drag av koloniala strukturer kan med hjälp av van Dijks kritiska diskursanalys (CDA) spåras i propositionernas språkbruk, sett utifrån Spivaks teoretiska perspektiv?*

Vidare har tre underfrågor konstruerats som komplement till den primära frågeställningen: Vilka eller vilken diskurs ligger till grund för de aktuella propositionerna? På vilket sätt omskrivs svensk och västerländsk förmåga och kunskap i relation till andra aktörer? I vilken utsträckning går det att synliggöra en konstruktion av ”vi och de andra” mellan olika sociala grupper?

2 Material och avgränsningar

Avsnittet ämnar presentera uppsatsens primärmaterial bestående av tre skilda regeringspropositioner gällande ett svenskt bidrag till den internationella militära interventionen i Afghanistan, samt resonerar kring styrkor, begränsningar och etiska förhållningssätt till materialet. Därtill beskrivs kort sekundära källor.

2.1 Primärmaterial

Uppsatsens primärmaterial kommer utgöras av tre separata propositioner från år 2001, 2008, samt 2014 angående ett svenskt deltagande i den internationella militära insatsen i Afghanistan. Närmare bestämt rör det sig om ”Regeringens proposition 2001/02:60 Svenskt deltagande i en multinationell säkerhetsstyrka i Afghanistan”³, ”Regeringens proposition 2008/09:69 Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF)”⁴, samt ”Regeringens proposition 2014/15:13 Svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission (RSM) i Afghanistan”⁵.

En proposition är ett lagförslag eller anslag från regering till riksdag som förmedlar den aktuella politik regeringen önskar föra i en sakfråga. Regeringsförslagen läggs fram i riksdagen med förhoppningen att röstas igenom via votering, vid ett godkännande blir förslaget verklighet och styr den svenska politiken fram till att ett nytt förslag antas.⁶ Samtliga tre propositioner för vidare analys har alla röstats igenom och därmed utgjort ett underlag för ett svenskt bidrag till Afghanistan. Regeringspropositionerna är på så vis ett material vilket uttrycker en statlig föreställning angående en specifik militär intervention där Sverige deltar. Det ska tilläggas att propositionerna är *ett* offentligt dokument som uttrycker den svenska politiska hållningen angående ett bidrag till Afghanistan. Andra kompletterade dokument ingår inte i uppsatsens samlade primärmaterial.

Övrigt material av sekundär natur kommer från myndigheter och NGOer, vilka

³ Proposition 2001/02:60. *Svenskt deltagande i en multinationell säkerhetsstyrka i Afghanistan.*

⁴ Proposition 2008/09:69. *Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF).*

⁵ Proposition 2014/15:13 *Svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission (RSM) i Afghanistan.*

⁶ Sveriges riksdags hemsida, ”Ordbok”, <http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Ordbok/proposition/> (hämtat 020715).

bidrar till en ökad förståelse för situationen i Afghanistan, internationella militär intervention, säkerhetspolicy och svensk försvars- och utrikespolitik.

2.2 Avgränsningar

Urvalsprocessen av arbetets empiri är påbörjad i en önskan att undersöka ett material vilket uttrycker en *samlad* politisk föreställning om ett svenskt deltagande i internationella militära interventioner. En komplex uppgift då ingen intervention är den andra lik, samtidigt som varje politiskt parti har en individuell uppfattning i frågan, vilket innebär att det på riskdags- och regeringsnivå finns otaliga dokument av olika slag vilka förmedlar diverse politiska inriktningar i denna typ av försvars- och utrikespolitiska frågor. Sökandet avgränsades därför tidigt till att finna *en specifik* internationell insats där svensk militär bidragit, samt att endast se till regeringsförslag vilka representerar en officiell hållning i frågan. Ett personligt intresse för Afghanistan som land samt en lång debatt angående svensk militär i landet, kom tillsammans med möjligheten att göra nerlag i propositioner från en längre tidsperiod att vägleda ett mer preciserat val av primärmaterial.

Materialet krävde dock ytterligare avgränsning då det sammantagna antalet propositioner angående insatsen omfattade ett tiotal propositioner mellan 2001-2014. De nära i årtal uppvisade inte några relevanta skillnader och därför bedömdes det att en analys av samtliga förslag skulle bli repetitiv. För att undvika detta valdes slutligen tre propositioner. Prop. 2001/02:60⁷ utgör den första propositionen för ett svenskt deltagande och kan därmed representera en initial inställning och uppfattning i frågan. Vidare är prop. 2008/09:69⁸ intressant då den uttrycker den högsta siffran för önskad personal i beredskap. En relevant aspekt att undersöka eftersom det särskiljer propositionen från de andra. Det tredje förslaget för vidare analys, prop. 2014/15:13⁹, är den senast registrerade och därmed fångar den en relativt aktuell uppfattning i frågan kring ett svenskt bidrag till insatsen i Afghanistan.

Slutligen ska det understrykas att valet av primärmaterial inte fäster någon vikt vid ideologisk inriktning eller partipolitisk tillhörighet hos de olika regeringar som styrt

⁷ Prop. 2001/02:60.

⁸ Prop. 2008/09:69.

⁹ Prop. 2014/15:13.

vid skapandet av diverse proposition. Istället väljer arbetet att se propositionerna som en samlad svensk politik eftersom propositionerna röstats igenom i riksdagen och utgjort underlag för en officiell svensk hållning gällande interventionen i Afghanistan.

2.3 Begränsningar och forskningsetik

En begränsning för propositioner i allmänhet utgörs av att språket kan uppfattas som formellt och relativt avskalat. Dock är det detta som är intressant för uppsatsen i sin helhet då det är eventuella *underliggande* strukturer av dominans i språket vilka kommer undersökas. Strukturer som likväl kan ligga dolda i ett material som anses relativt magert. Därtill ska det understrykas att studien inte gör anspråk på att uttala sig om eventuella tendenser i andra officiella regeringsdokument gällande insatsen, vilket innebär att den samlade politik som granskas i sig utgör en begränsad del av en ännu större politisk kontext.

Uppsatsen analyserar primärt offentliga handlingar vilket gör att det självklart krävs stor uppmärksamhet och eftertanke för att inte tillskriva materialet något som inte står där. Samtidigt genererar denna typ av statlig skrift relativt vida ramar att röra sig inom då det varken behandlar personuppgifter eller annan känslig information, utan istället är ett sätt för regeringen att förmedla sin ståndpunkt i diverse frågor till den svenska allmänheten.

3 Teori

Här introduceras uppsatsens teoretiska perspektiv. Ett resonemang från Gayatri Chakravorty Spivaks tankeprojekt angående dolda koloniala strukturer i relation till *kunskap* och *språk*, vilka i förlängningen riskerar att reproducera en *kolonial diskurs*.

3.1 ”Att rätta orätt”

Uppsatsens teoretiska perspektiv är hämtat från Gayatri Chakravorty Spivaks essä ”Att rätta orätt” där hon utifrån sin version av postkolonial kritik och ett poststrukturalistiskt tillvägagångssätt ifrågasätter delar av den rådande människorättsliga diskursen. Detta genom att peka på hur ett kolonialt arv, framförallt genom språkets och kunskapens konstruktion, vidmakthåller orättfärdiga maktstrukturer runt om i världen, samt att dessa diskontinuiteter i makt endast kan utplånas med hjälp av genuin vilja att ställa om det globala utbildningsprojektet till att bli mer inkluderande mot den kontext som råder där man befinner sig.¹⁰

Spivak för i sin essä, ett för uppsatsens syfte intressant resonemang där hon menar att mänskliga rättigheter inte enbart innefattar att få sina rättigheter uppfyllda, istället utmanar hon den rådande diskussionen kring rättighetsperspektivet och söker genom ett avstamp i språkets betydelse påvisa att: ”Således handlar ”Mänskliga rättigheter” inte bara om att göra anspråk på en rättighet eller en uppsättning rättigheter; det handlar också om att rätta det orätta, om att vara utdelaren av dessa rättigheter.”¹¹ Vidare adderar Spivak tanken på att på det är ”de mest lämpade”¹² vilka ska axla rollen som utdelare av dessa rättigheter, något som enligt Spivak medför vad hon kallar ”en slags socialdarwinistisk agenda” där hon likställer fenomenet med andra vedertagna former av förtryck.

Primärt problematiserar resonemanget *utbildningens* och *kunskapens* roll i ett vidmakthållande av en global kolonial diskurs. I linje med teorin är det främst de mest utsatta i samhället, av Spivak benämnda ”de subalternerna”¹³, vilka kvarhålls i en beroen-

¹⁰ G.C Spivak, ”Att rätta orätt”, Tankekraft, Hägersten, 2012; G.C Spivak, ”Righting Wrongs”, *The South Atlantic Quarterly*, vol 103, nr 2/3, 2004. s. 523-524, 526, 529.

¹¹ Spivak, 2012, s. 8.

¹² Spivak, 2012, s. 33.

¹³ Spivak, 2012, s. 25.

deställning och en ojämlik maktrelation på grund av tillgången till- och utestängande i skapandet av kunskap. Därtill understryks att det är ”de mest lämpade” vilka bistår med utbildning och kunskap. Det vill säga många länder och aktörer som arbetar för att främja utbildning i mer utsatta länder och regioner tenderar att utestänga lokalt rådande diskurser vilka är avgörande för skapandet av en jämlik kunskap och makt. Dessa premisser skapar i förlängningen en *epistemisk diskontinuitet*, eller *kunskapsvåld*, något hon förklarar som att det råder en diskontinuitet i tillgången till kunskap mellan olika grupper av människor och att detta fenomen, inte attribut så som nationalitet, ligger till grund för vem som alltid rättar och vem som ständigt utsätts för orätter.¹⁴

Spivak menar att det finns en stor problematik i att ständigt se de subalternerna som okapabla att hjälpa sig själva, och därför försatta i ett beroende av ständig stöttning och hjälp av dem vilka anses och själva anser sig mest lämpade att rätta orätt genom utdelning av rättigheter. En version av ”den vite mannens börda”¹⁵ vilken enligt Spivak blir synligt i såväl kunskap som i kapitalism, där olika tillgång till kunskap och lika utbildningsmöjligheter ger markanta strukturella ojämlikheter mellan samhällsgrupper.¹⁶

Att vara mest lämpad leder även till en uppfattning om ansvarstagande, där det än idag ter sig vara Euro-USA vilka ser det som sin plikt att axla detta ansvar och därmed fortfarande klär sig i rollen som evig räddare, oavsett om det handlar om militär intervention, bistånd eller utbildning. Spivaks perspektiv är alltså inte isolerat till enbart maktrelationer i kunskap, utan kan emellertid även appliceras på andra komplexa frågeställningar och därmed är operationell i uppsatsens fortsatta arbete.

Därtill ska det klargöras att resonemanget från ”Att rätta orätt” även aktualiseras för uppsatsen tack vare Spivaks mer poststrukturella inriktning, där hon pekar ut *språket* som en central komponent i reproduktionen av epistemisk diskontinuitet. Hennes hållning angående språket som en produkt av ett större historiskt och kulturellt menings-skapande genom skilda diskurser, händelser och texter, bidrar också det till valet av teoretiskt perspektiv. Genom att vissa röster och historier utestängts från språkets ständiga utveckling har den västerländska kunskapen fått mer plats än andra och därmed har diskontinuitet mellan människors kunskap skapats.¹⁷ Språkets betydelse medför även att

¹⁴ Spivak, 2012, s. 15-16, 33.

¹⁵ Spivak, 2012, s. 8.

¹⁶ Spivak, 2012, s. 9, 21.

¹⁷ Spivak, 2004, s. 545, 548.

teorin kan samspela väl med uppsatsens metodval, då van Dijks version av kritisk diskursanalys ägnar sig åt att synliggöra språkliga strukturer och strategier vilka reproducerar dominans och ojämlika maktförhållanden mellan sociala grupper.¹⁸

Teorin kommer sammanfattningsvis centreras till språkets sätt att uttrycka ojämlikheter gällande förmåga och kunskap, att vara ”mest lämpad”, liknelser med de subalternerna, diskontinuitet i makt, samt i förlängningen epistemisk diskontinuitet och en kolonial diskurs.

3.2 Reflektion

Avslutningsvis är det av vikt att kort reflektera över den kritik som finns mot Spivaks teori, så väl som mot postkolonial kritik och poststrukturalism i stort. Det ska också nämnas att Spivak själv tenderar avstå från att identifiera sig med en specifik teoribildning och därmed ska hennes resonemang inte förväxlas med andra likartade teoretikers då postkolonial kritik i olika former ofta brukas för att synliggöra underliggande maktstrukturer med koloniala inslag.¹⁹

En form av standardkritik mot Spivak och hennes mer postkoloniala projekt är att den postkoloniala teoribildningen i sig förefaller vara en del av en europeisk överhöghet där förmågan att uttala sig för andra ifrågasätts kraftigt då detta i sig riskerar att reproducera en ojämlik maktbalans.²⁰ Kritik vilken Spivak enligt Stephen Morton²¹ sökt bemöta både i direkta samtal, men också i vidare studier med ett ökat utrymme för självkritik och reflektion.

¹⁸ T van Dijk, ‘Principles of Critical Discourse Analysis’, *Discourse and Society*, 1993, vol. 4, nr 2, 1993.

¹⁹ S Morton, *Gayatri Spivak: ethics, subalternity and the critique of postcolonial reason*, Polity, Cambridge, 2007, s. 1-2, 15-16, 173; M McEachrane & L Faye (red.), *Sverige och de Andra: postkoloniala perspektiv*, Natur och Kultur, Stockholm, 2001, s. 7-9.

²⁰ Morton, 2007, s. 7; T Sakhkhane, *Spivak and postcolonialism: exploring allegations of textuality*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2012, s. 8-10.

²¹ Morton, 2007.

4 Metod

Avsnittet för metod avser redogöra för Teun van Dijks Kritiska diskursanalys (Critical Discourse Analysis, CDA)²², där framförallt *social dominans*, *makt*, en reproduktion av "vi och de andra", samt *språkets* betydelse, kommer utgöra grundläggande aspekter i en senare analys. Metoden inkluderar fem metodologiska delar, där den femte strategin *diskursiva strategier* kommer appliceras mest utförligt.

4.1 Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys berör ojämlika maktstrukturer uppifrån och ned, vilka genom språkligt bruk och kontroll skapar en *dominans* för en så kallad elitgrupp, samtidigt som en annan social grupp underordnas. Denna dominans resulterar inte sällan i vad van Dijk i "*Principles of Critical Discourse Analysis*"²³ benämner som *maktmissbruk*, där missbruk av politikisk makt framhävs som mest frekvent. Enligt metoden utövas elitens dominans inte alltid av konkret kontroll, istället förekommer maktstrukturer oftare i mer subtila former som inte kan upptäckas vid en första anblick utan endast blir synliga i en mer djuplodad analys av strukturer och strategier i språklig kommunikation. Här framhålls både tal och skrift som källor för eventuell dominans, för den aktuella uppsatsen kommer dock endast skriftlig kommunikation vara aktuell.²⁴

Vidare förefaller CDA relevant som analytiskt verktyg i arbetet då metoden inte anser sig bunden till någon specifik teori, vilket möjliggör nära samverkan med uppsatsens poststrukturalistiska perspektiv representerat av Spivak. Närheten mellan metod och teori förstärks därtill av att van Dijk understryker tillgång till socialt värdefulla resurser som en ytterligare grund för dominans och ojämn maktfördelning. Två resurser vilka listas som socialt värdefulla är kunskap och utbildning, det vill säga de komponenter vilka Spivak i sitt teoretiska arbete lyfter som centrala för strukturell ojämlighet människor emellan.²⁵

²² van Dijk, 1993.

²³ van Dijk, 1993.

²⁴ van Dijk, 1993, s. 249-250, 254-256, 260, 270.

²⁵ van Dijk, 1993, s. 252.

4.2 Tillämpning av metod

Van Dijk angriper språklig kommunikation genom att lyfta konkreta citat samt se till textens helhet, vilket kommer utgöra grundstrukturen för uppsatsens analys. Den metodologiska modellen inleder med att skapa en översikt av den eller de diskurser vilka omger källan för kommunikation genom att se till kontext, genre, kommunikativa handlingar och deltagarnas positioner. I en sammantagen presentation av dessa första fyra steg är det i den aktuella uppsatsens fall mest primärt att söka identifiera primärmaterialets, *kontext* och *genre* genom att se till vilket och vilka sammanhang, deltagare, traditioner och regler som formar texten och dess uttryck.²⁶ Därefter följer en granskning av *deltagarnas positioner* för att på så sätt bedöma hur individers ställning i samhället och i den aktuella kontexten påverkar tillgången till den specifika diskurs som omger texten. Samt slutligen undersöka huruvida det föreligger specifika traditioner eller regler i sättet att adressera andra deltagare i sammanhanget och därmed kartlägga *kommunikativa handlingar*.²⁷

Därtill följer CDAs femte aspekt då metoden genomsyras av en övergripande fokusering på ett än mer implicit sätt att uttrycka dominans; språkliga strukturer vilka ger uttryck för positiv representation av den egna gruppen ”vi” och negativ representation av ”de andra”.²⁸ För att övertyga om denna polarisering mellan sociala grupper menar metoden att språklig kommunikation brukar *diskursiva strategier*, även kallat *talhandlingar*, vilka är svåra att detektera utan kritisk analys.

4.2.1 Diskursiva strategier

I linje med tidigare redogörelse är den mest centrala aspekten för uppsatsens analys diskursiva strategier. Van Dijk presenterar i sin metod sex olika strategier, dock ska det poängteras att endast fem av dessa är av intresse vid arbetets analys av propositionerna. *Rhetorical figures*, representerar överdriften av ”deras” negativa handling och ”vår” positiva för att på så sätt skapa en dominans för elitgruppen. *Lexical style* eller språklig stil vilket man också kan kalla det, fäster större vikt vid specifika ord och dess användning med målet att förminska, alternativt premiera olika sociala grupper och skapa dis-

²⁶ van Dijk, 1993, s. 259-260, 270-271.

²⁷ van Dijk, 1993, s 260-262.

²⁸ van Dijk, 1993, s. 263-265.

krepan. *Quoting credible witnesses, sources or experts*, brukas för att legitimera handlingar, åsikter och förfaranden genom hänvisning till för kontexten godkända alibin. *Argumentation* är en strategi där redogörelse av vad som ser ut som konkret fakta ony-anserat resulterar i en negativ utvärdering av ”de andra”. Avslutningsvis redovisas en talhandling vilken koncentrerar sig på textens uppbyggnad, i uppsatsens fortsatta arbete benämnd *Structure*²⁹ med specifikt fokus på hur rubriker och sammanfattningar lyfter den ”de andras” negativa attribut eller handlingar.³⁰

4.2.2 Undersökningens struktur

För att möjliggöra ett för uppsatsen passande tillvägagångsätt kommer ett avsnitt för ”Själva undersökningen” att göra en inledande granskning av primärmaterialet där van Dijks fyra första steg appliceras för att finna en eller flera diskurser kring propositionerna. Denna initiala granskning av materialet kommer också söka se om det går att synliggöra samlingsgrupper eller specifika teman för de spridda ämnen som berörs i propositionerna. Detta för att skapa en bättre struktur för den vidare analysen. Därefter följer en mer ingående analys av språket i propositionerna där kritisk diskursanalys samspelar tillsammans med uppsatsens valda teoretiska perspektiv.

²⁹ Egen benämning på van Dijks diskursiva strategi (e).

³⁰ van Dijk, 1993, s. 264.

5 Litteraturöversikt

Militär intervention och peacekeeping, tillhör ett forskningsfält där teoretiker från olika teoribildningar under de senaste decennierna uppvisat ett allt större engagemang att finna vetenskapliga perspektiv för att angripa fenomenet. Andreas Tullberg ger i indelningen av sin avhandling ”*We are in the Congo now*” *Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964*³¹ en vägledande kartläggning för olika relevant forskning gällande peacekeeping. Utmärkande är framförallt områdets komplexitet och storlek, samt att det ter sig vara en allmän uppfattning att det framförallt efter Kalla kriget skedde ett uppsving i antalet forskningsbidrag. Andra bidrag från en svensk kontext, vilket är av extra intresse då uppsatsen koncentreras till svensk politik, fokuseras till stor del till enskilda militära insatser, hur intervention rättfärdigas, samt vad som motiverar skilda delar av det svenska samhället att engagera sig militärt.³² Dock förefaller textanalys av *anvisningarna* för humanitära interventioner vara ett mindre behandlat område. Vilket skapar ett utrymme för uppsatsens aktuella studie. Tullberg själv analyserar hur svensk peacekeeping i Kongo på 1960-talet kom att uppfattas och diskuteras inom tre skilda aktörsfält där folkets, den politiska maktens och militären skilda synsätt skapar vissa problem. Det är framförallt sättet att problematisera den svenska självbilden som inspirerar uppsatsens vidare arbete.

Ett mer internationellt bidrag påvisar att den omstrukturering som skett i det internationella samfundet sedan Kalla Kriget fokuserats till den relativt nya trenden angående humanitära interventioner, tillika ”responsibility to protect”. Resonemang angående ett globalt, moraliskt och rent lagligt ansvar att skydda människor som inte kan skyddas av sin egen stat har drivits åt olika håll. En diskussion vilken inte kommer redogöras för i denna litteraturöversikt, men där det ska betonas att tongivande för dagens synsätt är ”International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS)”³³ från 2001 där framförallt FNs ståndpunkt i frågan sammanfattas. En av deltagarna i kommissionen var Michael Ignatieff, teoretiker, tidigare politiker och lärare vid bland

³¹ A Tullberg, *“We are in the Congo now”: Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964*, Lund University, Diss. Lund: Lunds universitet, Lund, 2012.

³² E Hedlund, ”What Motivates Swedish Soldiers to Participate in Peacekeeping Missions: Research Note”, *Armed Forces & Society*, 37:180, 2011; E Johansson, *The UNknown soldier. A portrait of the Swedish peacekeeper at the trhreshold of the 21st century*, Karlstad: Karlstad University Studies, 2001; Tullberg, 2012.

³³ ICISS, 2001.

annat Harvard, tillika en av dem vilka det senaste decenniet försvarat aktuella humanitära interventioner. Ignatieff är relevant att lyfta för uppsatsens vidare utveckling då han uppmärksammar en form av fortsatt imperialism från väst när det kommer till militära interventioner på humanitär basis, men samtidigt fastslår att detta är det enda och bästa sättet för att trygga människors universella rättigheter.³⁴

Vidare är postkolonial kritik ett väletablerat forskningsfält, där Edward Said fortfarande betraktas som tongivande och bland annat Bhabha, Loomba, Spivak är kända för att ifrågasätta det rådande internationella systemet utifrån postkolonial kritik. En ytterligare källa för en övergripande förståelse av postkolonialism är Robert J.C. Young. I sitt verk ”*Postcolonialism: a very short introduction*”³⁵ poängterar han bland annat att postkolonialism inte är en fullt samlad teori, utan istället utgörs av en mängd teoretiker med olika förfaranden, men som alla delar en utgångspunkt i att utmana det ofta premierade synsättet där västerländsk kunskap står i fokus, och istället anammar ett synsätt där andra diskurser än den västerländska utgör en relevant tolkningsram.³⁶ Därtill redogör han explicit för vad som tenderar generera en uppdelning mellan olika delar av världen, nämligen ”Non-Western countries” (icke Väst) vilket enligt Young innefattar Afrika, Asien och Latinamerika, medan ”Western countries” (Väst) i sin tur anspelar på Europa och Nordamerika.³⁷ Young kommer utgöra en del i grunduppfattningen för uppsatsens vidare arbete.

Ett bidrag vilket berör en specifikt svensk kontext är Maria Eriksson Baazs inlägg i antologin *Sverige och de Andra Postkoloniala perspektiv*³⁸. Eriksson Baaz försöker förstå anade koloniala kvarlevor i bistånds- och utvecklingsarbete, samt problematiserar hur ojämlik makt kan leva kvar genom så kallad partnerskapsterminologi. Svårigheten är att biståndslandet inte ska sätta sig över landet man bistår om åsikterna angående utförandet går isär.³⁹ Ett resonemang som fokuserar på bistånd istället för humanitära interventioner, men som aktualiseras här då det ger en alternativ förståelse för hur man

³⁴ M Ignatieff, *Empire lite: nation building in Bosnia, Kosovo, Afghanistan*, Vintage, London, 2003; M Ignatieff, ”Nation-Building Lite”, *The New York Times Magazine*, Published: July 28, 2002, s. 5-6.

³⁵ R. J.C Young, *Postcolonialism: a very short introduction*, Oxford University Press, Oxford, 2003.

³⁶ Young, 2003, s. 2-7.

³⁷ Young, 2003, s. 5.

³⁸ M McEachrane & L Faye (red.), *Sverige och de Andra Postkoloniala perspektiv*, Natur och kultur, Stockholm, 2001.

³⁹ M Eriksson Baaz, ”Biståndet och partnerskapets problematik” i McEachrane & Faye (red.), *Sverige och de Andra Postkoloniala perspektiv*, Natur och kultur, Stockholm, 2001, s. 159-167, 172, 180.

ifrågasatt internationellt arbete inom andra områden de senaste åren. Ett perspektiv som blir intressant att jämföra med i relation till militärt arbete.

Mark Duffield speglar istället en mer internationell kontext och återfinns ofta i diskussionen angående utvecklingsarbete runt om i världen. Han är en av de teoretiker som i linje med Eriksson Baaz ställer sig tveksamma till utvecklingsarbetet så som det sett ut efter Kalla Krigets slut. Duffield problematiserar hur det förhållningssätt vilket finns mellan givar- och mottagarländer, ”utvecklade” och ”underutvecklade”, idag reproducerar en kolonial diskurs, som fortsätter hålla mottagarländer i en underordnad position där man är i behov av ständig hjälp från Väst och förövas sin egen självständighet. Duffield understryker bland annat att det finns en fallenhet att i internationella sammanhang resonera som följande: genom att stärka ”deras” utveckling, kan vi förstärka ”vår” säkerhet, där man talar om att detta är ett nytt sätt att tänka, medan han själv menar på att det har rötter i Andra Världskrigets efterspel. Resonemanget närmar sig också uppsatsens aktuella ämne ytterligare då han behandlar konkreta inbördeskrig de senaste åren, där bland annat situationen i Afghanistan berörs.⁴⁰

Ett sista inlägg att lyfta fram är Roland Paris artikel *International peacebuilding and the mission civilisatrice*.⁴¹ Paris får i denna litteraturöversikt verka som ett exempel för den kritik som på olika sätt riktas mot humanitära interventioner. Centralt är att han ur ett globalt perspektiv problematiserar fredsbyggande arbete och ifrågasätter huruvida mycket av det som görs bara är ett civilisationsuppdrag, vilket påminner om den linje Spivak diskuterar gällande kunskap i ”Att rätta orätt”.

Sammantaget reflekterar litteraturöversikten endast en *del* av de olika forskningsområden som berörs i relation till denna uppsats. Gemensamt är att de alla står i direkt eller indirekt anknytning till studien som helhet, samt att vissa perspektiv kommer återkomma som alternativa synsätt i studiens fortsatta arbete med syfte att nå en fördjupad analys och diskussion av eventuella koloniala strukturer i de för uppsatsen utvalda regeeringspropositionerna.

⁴⁰ M Duffield, ”Development, Territories, and People: Consolidating the External Sovereign Frontier” *Alternatives* 3, 2007.

⁴¹ Roland Paris ”International peacebuilding and the mission civilisatrice” *Review of International Studies*, 28, 2002, 637–656.

6 Själva undersökningen

Själva undersökningen innefattar en kartläggning av avvikelser och likheter i uppsatsens primärmaterial, samt en tillämpning av de första fyra aspekterna av Teun van Dijks Kritiska diskursanalys för att söka identifiera: *kontext, genre, kommunikativa handlingar och deltagarnas position*.⁴²

6.1 Regeringspropositioner under granskning

Det är inledningsvis relevant att lyfta hur tjugohundratalets början inneburit en omstrukturering av det försvarspolitiska landskapet i Sverige, såväl som internationellt. En utveckling som är ett resultat av en rad händelser och idéströmningar i en ständigt föränderlig värld. Då undersökningen är fokuserad till svensk regeringspolitik, närmare bestämt till ett svenskt bidrag till den internationella militära insatsen i Afghanistan, är det relevant att understryka att det inte ligger i uppsatsens ambition att engagera sig i någon djupare omvärldsanalys av primärmaterialens aktuella tidsperiod 2001-2014. Det är inte heller arbetets avsikt att ge något allmängiltigt svar för eventuella maktstrukturer i insatsarbetet i sig. Syftet är istället att granska de anvisningar vilka ges i tre utvalda propositioner och analysera om, och i så fall hur, eventuella spår av koloniala strömningar står att finna i dess språkbruk.

I prop. 2001/02:60 sker skapandet av förslaget under det direkta efterspelet av terrorattackerna i USA 11/9, dock engagerar sig uppsatsen som tidigare poängterat inte i en vidare analys av denna aspekt, terrorattentatens påverkan på en samlad internationell insats i Afghanistan får utgöra underlag för ytterligare separata studier.

Propositionen innefattar beslutsfattande angående *påbörjan* av ett svenskt bidrag till en internationell militär insats. Eventuella slitningar mellan fastläggandet av en svensk försvarspolitisk inriktning i förändring och påtryckningar från det internationella samfundet kan anas i förslaget, då hänvisning till en inbjudan från Storbritannien redogörs för redan i de inledande sidorna.⁴³ Det svenska förslaget är beroende av att FNs säkerhetsråd kommer auktorisera en resolution vilken ger ett fullständigt mandat för militär intervention i Afghanistan. Ett antagande som är väl förankrat i tidigare förarbe-

⁴² van Dijk, 1993, s. 259-262.

⁴³ Prop 2001/02:60, s. 4.

ten, resolutioner och den så kallade Bonnkonferensen, vilka alla pekat mot att fullständigt mandat för militär intervention kommer att ges. Parallellt har Sverige i sin tur med hjälp av delar av den svenska Försvarsmakten sökt att utreda och förbereda ett eventuellt svenskt bidrag.

En annan aspekt att belysa i kartläggningen av propositionerna är att prop. 2001/02:60 är av det kortare slaget, där den med sina sju sidor indikerar att detta är ett förslag på en insats i sitt startskede. Tyngdpunkt i propositionen läggs på att beskriva en kortfattad bakgrund om utvecklingen i Afghanistan, samt att man vill ställa en väpnad stryka om 45 personer till förfogande. De uppgifter en eventuell styrka ska utföra framförs koncist i texten och innefattar ”två till tre patruller med lednings- och logistikfunktioner och kan genom övervakning, patrullering och rekognoscering bidra till en högre säkerhet i området.”⁴⁴ samt att den primära uppgiften är att stödja afghanska myndigheter genom att öka säkerheten. Utöver detta ges inga vidare instruktioner.

Proposition 2008/09:69 behandlar ett *fortsatt* svenskt bidrag till den Internationella Säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF). Insatsen har sedan december 2001 haft ett giltigt mandat från FNs säkerhetsråd genom resolution 1386. Ett mandat som förlängts på årlig basis, samt resulterat i motsvarande svenska beslut om förlängning och därmed får förslaget från 2008 anses väl förankrat i debatten på den internationella arenan så väl som i svensk försvars- och utrikespolitik. I och med det har proposition 2008/09:69 en större bas att stå på än föregående proposition. Detta synliggörs främst i textens innehåll och omfång, där en mer omfattande bakgrund för utvecklingen i Afghanistan ges tillsammans med en mer utförlig beskrivning av ISAF så väl som för det svenska bidraget per se. Under sina 22 sidor beskrivs den politiska, ekonomiska, säkerhetsmässiga och sociala utvecklingen i landet, därtill fästs större vikt vid det internationella engagemanget, militärt så väl som civilt. Intrycket av att detta är ett förslag med ökad förankring i politiken förstärks ytterligare då ISAF i sig kommit att bli ett vedertaget namn på insatsen.

Vidare ska det nämnas att ISAF sedan 2003 leds av Nato, men att mandat för insatsen fortfarande kommer från FN. Mandatet förlängdes i september 2008, vilket innebär att det svenska beslutet, till skillnad från föregående från 2001, vilar på en fastställd och uppdaterad resolution för en militär intervention. Förslaget omfattar också en mycket

⁴⁴ Prop 2001/02:60, s.7.

större väpnad styrka i beredskap än den tidigare, nämligen 855 personer.

Den tredje delen i primärmaterialet, prop. 2014/15:13 berör ett ”Svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission (RSM) i Afghanistan”⁴⁵ och uppvisar redan i rubriken att det finns en skillnad mellan vederbörande insats och de två föregående. Dock ska det understrykas att detta är en del av samma insatsarbete och fortfarande omfattas av grundresolution 1386. Gällande primärt fokus, vilket i prop. 2014/15:13 centreras till utbildning och rådgivning från den internationella insatsen till de afghanska säkerhetsstyrkorna, har detta i praktiken stora likheter med den utveckling som skett av insats arbetet under åren från 2001 och framåt. Förslagen för 2001 och 2008 förordnar försvarsmaktens personal att främst arbeta för att förbättra säkerhetsläget i landet, en stor del av detta arbete har dock alltid utgjorts av stöd, utbildning och rådgivning. Sammantaget antyds det att den största förändringen är att det svenska (och internationella) insatsarbetes huvuduppgift explicit övergår till en rådgivningsmission och har inte längre samma militära framtoning som ISAF haft.

En likhet med prop. 2008/09:69 är att förslaget från 2014 har ungefär samma sidomfattning och täcker med sina 17 sidor liknande ämnesområden där politisk, ekonomisk, social och säkerhetsutveckling precis som det internationella samfundets insatser beskrivs relativt omfattande. Fortfarande understryks att detta är en insats ledd av Nato, vilket tydliggörs än mer än tidigare då Natos roll lyfts redan i rubriken för insatsen.

Därtill framträder fyra huvudteman i arbetets primärmaterial, teman vilka kommer utgöra separata kategorier att granska mer ingående i en vidare analys. Kategorierna är resultatet av återkommande tematik vilken varit mest framträdande i primärmaterialet. *Skildring av Afghanistan, Samarbete och samverkan* och *Auktoritet* alla är samlingsbegrepp för ämnen som berörs uppreparade gånger. Varje förslag inleds med någon form av bakgrundsbeskrivning och en redogörelse för tidigare engagemang i Afghanistan, därav den första kategorin. Därtill innehåller respektive förslag olika uttryck för samarbete och samverkan mellan diverse parter i konflikten, samtidigt som Auktoritet är samlingsnamnet för hur regeringen i vardera proposition understryker vikten av att det folkrättsliga mandatet fattats på internationell nivå i FN. Den tredje kategorin *Regeringens förslag och syfte* är ett huvudtema som förekommer genom ett mer konkret uttryck, då varje proposition innehåller ett näst intill identiskt avsnitt för att kort redogöra för för-

⁴⁵ Prop. 2014/2015:13.

slag och syfte. Detta avsnitt utgör en egen kategori då det ger uttryck för en mer specifik syn på insatsen än vad som återges i de tre andra kategorierna.

6.2 En gemensam diskurs

Regeringsförslagen är utfärdade av Utrikesdepartementet och vid tillfället sittande regeringen och söker godkännande av riksdagen, vilket indikerar att detta är en text författad på hög politisk nivå där språk och formuleringar främst riktar sig till andra svenska politiker invalda i kammaren. Utöver det vänder sig propositionen till myndigheter, främst till svenska Försvarsmaktens överordnade vilka ansvarar för att den tänkta insatsen i Afghanistan utförs på ett sätt som är förenligt med propositionens värderingar och innehåll. Sekundär målgrupp för propositionen är allmänheten, ett samlingsbegrepp som här inkluderar svenska medborgare, media, samt andra institutioner och organisationer över hela Sverige. Då språket främst riktar sig till andra politiker och Försvarsmaktens övre skikt skapas ett visst avstånd till allmänheten, eftersom många i denna grupp saknar erfarenhet av ett sådant formellt språkbruk som återfinns i propositionerna. En åtskillnad som i relation till CDA innebär att det skapas en *politisk kontext* kring förslagen.

Det är även relativt svårt att få tillgång till språk och utformning av propositionerna om man inte är politiker på hög nivå. Därmed riskerar ifrågasättande- eller minoritetsröster att utestängas från språket och det synliggörs att propositionerna är en del av en *politisk genre*. Det ska dock understrykas att dessa röster i en demokratisk arbetsprocess för utarbetandet av propositionerna förväntas vara invägda i det slutgiltiga underlaget för hur regeringen önskar handla i en viss fråga.

En tredje aspekt som framträder är *deltagarnas positioner* där det i materialet är tydligt att det som stipulerats ovan har sin grund i att de primära mottagarna av kommunikationen är riksdagspolitiker. Individer med makt och förståelse för det formella språk som återfinns i förslagen. Aspekten *kommunikativa handlingar* berörs inte vidare i texten då denna främst syftar till att påvisa specifika sätt att uttrycka sig i tal.

I det sammantagna primärmaterialet framgår det efter en introduktion av van Dijks metod under ”Själva undersökningen” att propositionerna omges av en gemensam *politisk diskurs*, vilken ligger till grund för studiens vidare analys.

7 Analys

Avsnittet för analys fokuseras till att utifrån van Dijks metod och Spivaks resonemang från essän ”Att rätta orätt” granska primärmaterialet bestående av tre separata regeringspropositioner. Analysen kommer struktureras efter de fyra huvudteman som utkristalliserats under ett tidigare avsnitt.

7.1 Skildring av Afghanistan

Gemensamt för det sammantagna primärmaterialet är att varje proposition innehåller en redogörelse av bakgrund, tidigare engagemang och den aktuella utvecklingen i Afghanistan. Avsnittens utformning ser något olika ut i respektive förslag, väsentligt är dock att de tillsammans utgör en del av den sammantagna bild som ges för svenska regeringens inställning till utvecklingen i landet och i förlängningen för ett svenskt bidrag till en internationell intervention.

Det första förslaget från år 2001 är kortfattat men ger ändå en relativt entydig bild av situationen i Afghanistan. Avsnittet ”Bakgrund” innehåller en kortfattad faktaresumé av de senaste hundra åren i Afghanistans historia där en sammantagen bild av landet som kaotiskt och icke funktionellt presenteras. Avsaknaden av eventuella motsägande bilder av Afghanistan väcker intresset av en djupare analys för att se huruvida det ter sig att finnas spår av kolonial dominans i denna framställning. Ett utsnitt i texten vilket utgör ett bra exempel för vidare granskning är:

Ockupationen följdes av kaos och laglöshet när de olika grupper som utgjort Mujaheddin kämpade om makten över Afghanistan. Under perioden förekom omfattande övergrepp mot de mänskliga rättigheterna och Afghanistans befolkning led svårt av kriminalitet och laglöshet. 1994 förändrades maktbalansen i landet genom talibanrörelsens framväxt. Med taliban och den väpnade konflikten följde allt allvarigare brott mot mänskliga rättigheter och överträdelser av den humanitära rätten, vilket fick rörelsens inledande popularitet att snabbt dala. I september 2001 kontrollerade talibanrörelsen ungefär 95 procent av landet, övriga fem procent var under Nordalliansens kontroll. Den av USA ledda koalitionen insatser i Afghanistan har bidragit till maktförändringar vilket i sin tur har skapat förutsättningar för den förhandlingsprocess som inleddes i Bonn.⁴⁶

Citatet ger uttryck för skapandet av ”de andra” på två separata sätt. Först och främst beskrivs talibanerna explicit som de andra vilka försatt landet i en ohållbar humanitär situation; ”Med taliban och den väpnade konflikten följde allt allvarigare brott mot

⁴⁶ Prop. 2001/02:60, s.5.

mänskliga rättigheter och överträdelser av den humanitära rätten”. Därtill skapas en andra, mer outtalad gruppering av ”de andra”, nämligen den afghanska befolkningen och ledningen som i sin tur inte klarat av att stå emot talibanerna eller trygga säkerheten i landet. I linje med van Dijks resonemang angående konstruktion av dominans förefaller kontrasten mellan hur landet klarade sig innan respektive efter den USA ledda koalitionen falla inom ramen för den diskursiva strategin *Rhetorical figures*. Detta på grund av textens sätt att lyfta USA-koalitionen i ett enbart positivt ljus samt understryka den afghanska befolkningens och ledningens oförmåga att förbättra levnadsvillkoren på egen hand. En framställning vilken förstärks av vad van Dijk kallar *Lexical style*, då specifika ord används för positiv, respektive negativ förstärkning. Genom användandet av fraser som ”omfattande övergrepp mot de mänskliga rättigheterna” och ”Afghanistans befolkning led svårt” i relation till den afghanska befolkningen förstärks uppfattningen om att afghanerna försatts i en högst utsatt position där de inte klarar sig utan en utomstående insats. Därtill förkunnar texten att koalitionen arbete bidragit till ”maktförändringar vilket i sin tur har skapat förutsättningar för den förhandlingsprocess som inleddes i Bonn” och på så sätt förmedlar en positiv syn på den USA ledda arbetet.

Parallellt kan citatet likväl ses som en bakgrund baserad på fakta vilken redogör för den utsatthet och de brott mot mänskliga rättigheter som faktiskt ägt och äger rum i landet,⁴⁷ samt att innan koalitionen inledning fanns ingen samlad förhandlingsprocess eller tydlig framtidsplan att följa. En reflektion vilken starkt ifrågasätter huruvida det förekommer någon underliggande dominans i propositionens sätt att förmedla bakgrunden till Afghanistans läge i december år 2001. Vad som kan problematiseras utifrån kritisk diskursanalys är huruvida detta är hela bilden av landet eller om svenska regeringen endast framställer fakta vilket stödjer bilden av en nödvändig intervention på ett sätt som förstärker bilden av afghanerna som ”de andra”.

I relation till Spivak är analysen fortsatt tvådelad, sett till hur denna typ av bakgrund framställer Afghanistan som ett land där övergrepp mot rättigheter, kriminalitet och laglöshet är vanligt förekommande under ett afghanskt självstyre, medan USA och koalitionen framställs som ”mest lämpad” att ena landet och stärka säkerheten. Beskrivningen riskerar att reproducera en ojämn maktfördelning där den afghanska befolkning-

⁴⁷ Sveriges Ambassad Kabul hemsida, ”Sveriges förbindelse med Afghanistan”, <http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassader/Kabul/Landfakta/Om-Afghanistan/Sveriges-forbindelser-med-Afghanistan/> (hämtad 040815).

en kan liknas med de subalternerna vilka försatts i konstant utsatthet och USA som den ständiga hjälparen. Dock inkluderas Nordalliansen i den USA ledda insatsen, därmed påvisas en viss inkludering av den lokala kontexten i insatsarbetet och avståndet mellan USA och afghanerna kan minskas. Dessutom följer här precis som i relation till ovanstående avsnitt om van Dijk en parallell invändning mot att texten skapar ojämlika maktförhållanden under förutsättning att beskrivningen av situationen i Afghanistan baseras på rättvisande fakta. Primärt blir återigen vilka perspektiv som inkluderats, respektive uteslutits, i framställningen av landet. En fråga vilken blir svår att besvara då propositionen inte ger några konkreta källor för bakgrunden utan istället baseras på ett övergripande stöd i det internationella biståndsarbete vilket sedan länge pågått i landet.

Vidare fortsätter detta tvådelade sätt att återge Afghanistans bakgrund, historia och aktuella situation. Förslaget från år 2008 innehåller ett mer omfattande avsnitt för situationen i landet och berör den politiska, ekonomiska, säkerhetsmässiga samt sociala utvecklingen, med en allt större vikt vid de senaste årens utveckling vilket innebär ett ökat fokus på internationell militär närvaro som en ytterligare komponent i utvecklingsprocessen. Centralt presenteras en rad olika orsaker till det säkerhetsläge som råder vid förslaget uppkomst under hösten 2008, grunder vilka bidrar till den svårtydda bilden av landet. Följande utsnitt innefattar delar av de orsaker vilka presenteras i propositionen:

Det finns flera orsaker till att konflikten har ökat i intensitet. De afghanska säkerhetsstyrkorna har successivt förstärkts och består idag av ca 65 000 poliser och ungefär lika många soldater, och ytterligare en utökning planeras. Därtill har den internationella militära närvaron utökats till totalt drygt 70000 soldater, varav den internationella säkerhetsstyrkan ISAF ca 50 000 och koalitionen Operation Enduring Freedom OEF, resterande del. Dessa förstärkningar kan ha bidragit till att antalet sammanstötningar har ökat. I grunden handlar det emellertid om att talibanrörelsen och andra regeringsfientliga grupper har kunnat rekrytera, utbilda och utrusta fler insurgenter. En del av förklaringen till detta står att finna i Afghanistan. En annan viktig orsak är att Pakistan har förlorat ytterligare kontroll över de s.k. stamområdena längs gränsen mot Afghanistan till pakistanska talibaner.⁴⁸

Inledningsvis är det av vikt att belysa att det sker en distinktion mellan olika grupper vilket måste uppmärksammas för en djupare analys utifrån van Dijks tillvägagångsätt. Citatet urskiljer de afghanska säkerhetsstyrkorna, den internationella närvaron i form av ISAF, USA ledda OEF, talibaner och andra regeringsfientliga grupper, samt den pakistanska ledningen som fem separata grupperingar. Denna uppdelning blir relevant i relation till van Dijk då konfliktens ökade intensitet och det försämrade säkerhetsläget

⁴⁸ Prop. 2008/09:69, s. 7.

främst förknippas med insurgenterna. Här synliggörs en antydning till *Rhetorical figures* där den svenska insatsen tillsammans med ISAF, ”kan ha bidragit till att antalet sammanstötningar har ökat” och tillskrivs inget större ansvar, medan de andra (talibanerna) får bära ansvaret för den negativa utveckling som sker i landet. Ett sätt att uttrycka sig som inte är särskilt överraskande då talibanerna utgör det uttalade hotet mot Afghanistans befolkning. Det är sammantaget svårt att synliggöra någon tydlig maktstruktur i citatet då det inte uppvisas någon förstärkt upphöjning av ISAF, OEF och ANSF vilka är de parter som relateras till den svenska insatsen. Intressant är att den pakistanska ledningen blir föremål för en delvis ojämlik maktfördelning då man utifrån Spivaks perspektiv kan se spår av hur den pakistanska förmågan att hantera in säkerhetssituation pekats ut som en del i utvecklingen av talibanernas ökade organisering, medan den västerländska insatsens påverkan och förmåga att hantera säkerhetssituationen i Afghanistan behandlas kortfattat utan större självkritisk hållning. Därmed gör texten lite för att motverka bilden av en västerländsk fallenhet för rollen som den ständiga räddaren.

Likväl finns det andra avsnitt i bakgrunden som riskerar reproducera en ojämlik maktfördelning mellan en elitgrupp och de andra. Följande citat undersöks för att se huruvida det reducerar den afghanska politiska ledningen och i förlängningen befolkningen i landet till en underordnad grupp:

Efter en jämförelsevis snabb utveckling under de första åren efter talibanregimens fall har reformerna i Afghanistan under senare år kommit i långsammare takt. Att det försämrade säkerhetsläget har bidragit är tydligt, men framför allt har landet präglats av en bristande politisk vilja och en institutionell stagnation.⁴⁹

Genom att explicit koppla ”bristande politisk vilja” och ”institutionell stagnation” till afghanerna själva skapas en grupp vilka för tillfället anses sakna förmågan att själva finna, eller rättare sagt *vilja* finnas, politiska lösningar och stärka inhemska institutioner vilka krävs för ett förbättrat säkerhetsläge. Dock uttalas ingen specifik grupp som elitgrupp, istället indikerar man endast i tysthet att den internationella insatsen, där Sverige är en del, bidragit till mer förbättring och stabilitet än negativa utfall och därmed betraktas som dominerande i sammanhanget. En tolkning av texten som är för tunn för att peka på ett ”vi och de andra” och maktdominans med koloniala strukturer, men som ligger tillräckligt nära för att vidmakthålla ett intresse för vidare granskning.

⁴⁹ Prop. 2008/09:69, s. 5.

Propositionen innehåller avslutningsvis även avsnitt där självmedvetenhet angående den internationella insatsens komplexitet och negativa sidor framgår, följande citat får exemplifiera hur detta uttrycks i förslaget från år 2008:

Av de omkomna bedöms ca 1 500 ha varit civila; flertalet av dessa dödades i samband med attentat av de regeringsfientliga grupperna, men insatser av de afghanska och internationella styrkorna har också skördat oavsiktliga offer.⁵⁰

Denna typ av ett mer självkritiskt förhållningssätt påvisar en medvetenhet om att de internationella styrkorna inte är felfria eller att deras jobb är riskfritt. Detta är av relevans för analysen då det indikerar ett minskat avstånd mellan olika grupper i konflikten där alla riskerar att skada civila på grund av de rådande omständigheterna. Vad som kan tilläggas är en kort notering angående textens framställning av civila dödsfall i konflikten. Det ter sig viktigt för texten att understryka att talibanerna är de mest skyldiga då det endast är i relation till den som grupp som konkreta siffror redovisas, medan den internationella insatsen och ANSF endast sammankopplas till ”oavsiktliga offer”. En notis där van Dijks *Lexica style* gör sig påmint, men som varken är oväntad på grund av den fara talibanerna antas utgöra, eller tillräckligt för att avskriva hela citatet som en reproduktion av dominans.

Den politiska utvecklingens påverkan på säkerhetsläget i Afghanistan omtalas även i propositionen från år 2014 som en del i klargörandet för den aktuella situationen i landet och innehåller flertalet avsnitt som liknar de i tidigare propositioner. I linje med prop. 2008/09:69 rymmer förslaget vissa uttryck för en afghansk oförmåga att hantera den inhemska politiken på egen hand, samtidigt som det afghanska folket simultant hylas för sina framsteg. Följande citat får exemplifiera denna motsägelsefulla uppfattning:

Valet som genomfördes i två omgångar blev en stor manifestation för afghanernas tilltro till demokrati och är det första demokratiska maktskiftet i landets historia. Trots överhängande hot om våld och trakasserier uppnåddes ett högt valdeltagande.

Det preliminära resultatet från den andra omgången, som ägde rum den 14 juni, visade att Ghani hade fått flest röster. Detta ledde till kraftiga protester och hot om avhopp från Abdullah, och hans sympatisörer. Abdullah, som fick flest röster i den första valomgången, utan att nå upp till 50 procent, ansåg att omfattande valfusk hade ägt rum till Ghanis fördel. Samtidigt kritiserades den oberoende valkommissionen för hanteringen av valprocessen. Den inledande entusiasmen som präglade valet förbyttes därmed till en politisk kris. Under juli månad inledde USA tillsammans med FN förhandlingar mellan kandidaterna varpå en överenskommelse nåddes om att samtliga röster skulle

⁵⁰ Prop. 2008/09:69, s.7.

granskas och räknas om.⁵¹

I linje med van Dijk synliggörs tre grupperingar i textutsnittet. Det afghanska folket, de aktuella politiska kandidaterna med sympatisörer och i det här fallet av USA och FN i en gemensam konstellation. Vad som riskerar att bli problematiskt i citatet är inte uppdelningen i sig, det riskabla är att skapa en diskrepans mellan de olika grupperna där USA och FN tenderar att bli ansedd som elitgrupp vilka sätter ramar för hur det politiska systemet ska se ut och att de som följer detta hyllas, precis som ”afghanernas tilltro till demokrati”, medan de som inte följer samma regler är i behov av vägledning av elitgruppen. Denna dominans bär också på vissa spår av Spivaks teori och resonemanget angående att vara ”mest lämpad”. Ett invändande perspektiv mot detta går att finna hos Ignatieff,⁵² som hade delat uppfattningen att det skapas en maktrelation mellan de olika grupperna, där elitgruppen faktiskt ger uttryck för en form av imperialism, men att det i situationer som denna, där folket lider på grund av ett osäkert säkerhetsläge och bristande demokrati, är enda sättet att trygga människors rättigheter.

Vidare innehåller proposition 2014/15:13 ett ökat fokus på utfasningen av ISAF och utvecklingen av Afghanistans egen militär ANSF:

Presidentvalsprocessen och ISAF:s utfasning samt de afghanska säkerhetsstyrkornas övertagande av säkerhetsansvaret har ökat positioneringen inom det väpnade motståndet och dess bundsförvant. Under 2014 har säkerhetssituationen i landets södra och östra delar försämrats jämförelsevis med motsvarande period 2013 och det väpnade motståndet har kunnat återta kontrollen över området, framförallt på landsbygden.⁵³

Textutsnittet påvisar att det finns en förståelse för att situationen i Afghanistan är högst komplex och ett försämrat säkerhetsläge inte kan tillskrivas endast en orsak. Förutom att nämna det politiska klimatet poängteras också utfasningen av internationella styrkor och en större ansvarsbörda på ANSF som en viktig aspekt vilken påverkat säkerhetsläget. Här är det frestande att utifrån Spivaks teori söka synliggöra en underliggande uppfattning som menar att det endast är med internationellt stöd som afghanerna själva klarar sig. Dock skulle en sådan tolkning i detta fall framstå som ogrundad då det enda citatet gör är att understryka att under den omstrukturering som sker i landet, blir också vissa provinser mer sårbara och säkerhetsläget har därmed försämrats. Istället antyder citatet de motsatta, nämligen att det finns en viss självmedvetenhet angående den internation-

⁵¹ Prop. 2014/15:13, s.5.

⁵² Ignatieff, 2003.

⁵³ Prop. 2014/15:13, s.6.

ella insatsens potentiella baksidor då utfasningen ses som en viktig del i sammanhanget.

En förståelse vilken blir mer tydlig i följande citat:

Några framsteg mot en fredlig lösning har inte skett även om försök, också med internationellt stöd, har gjorts. Förhoppningar finns att president Ghani kan gjuta nytt liv i fredsprocessen. Det internationella trupptillbakadragandet kan också skapa ett nytt utrymme för förhandlingar.⁵⁴

Här uppvisas en stor tilltro på den afghanska ledningens förmåga att ena landet, vilket motverkar tanken på epistemisk diksonitnuitet då kunskap och förmåga i en afghansk kontext understryks som primär för att kunna lösa konflikten, istället för att enbart hänvisa till ett internationellt tillvägagångssätt. Därtill påvisar texten också att den internationella insatsen skulle kunna ha stått i vägen för eventuella förhandlingar mellan insurgenter och det afghanska politiska styret.

ANSF och dess insats beskrivs i relation till förändringen av den internationella insatsens utformning. I propositionen från 2014 hittas följande citat:

Sedan juli 2014 ansvarar ANSF för säkerheten i hela landet och ISAF har övergått till en stödjande roll. Målbilden om 352 000 personer inom ANSF är nu uppfylld och säkerhetsstyrkornas kvalitet har förbättrats. Betydande problem kvarstår dock, främst inom den afghanska polisen, som präglas av omfattande korruption, låg utbildningsgrad och lågt förtroende hos den afghanska allmänheten. Den afghanska armén har också betydande problem, främst med den höga personalomsättningen samt den bristande tillgången till kritiska förmågor såsom flygunderstöd, skyddade fordon och sjukvårdsresurser. Det finns fortsatt ett omfattande behov av internationellt stöd avseende utbildning, rådgivning och finansiering till ANSF.⁵⁵

Inledningsvis är detta ett utsnitt ur texten vilket syftar till att ge en bild av utvecklingen av ANSF respektive ISAF. Problemet som uppstår i just denna framställning är att det utifrån uppsatsens teoretiska perspektiv finns anledning att ifrågasätta huruvida det finns underliggande maktstrukturer i sättet att framställa respektive organisation. I linje med Spivak framställs ANSF som mindre kapabla att fullt hantera säkerheten på grund av ”omfattande korruption, låg utbildningsgrad och lågt förtroende hos den afghanska allmänheten” och därför i behov av fortsatt internationell vägledning och stöd. Därmed skapas en ojämlig maktrelation mellan den afghanska personalen och de internationella, avseende tillgången till kunskap. Ett upplägg som följer denna struktur riskerar, att reproducera en maktrelation där den kunskap som det internationella samfundet, eller i detta fall ISAF, och senare RSM, bistår med är den enda rätta. Det ska dock tas i beaktning att detta endast blir en giltig observation då man också utestänger den rådande kon-

⁵⁴ Prop. 2014/15:13, s. 6-7.

⁵⁵ Prop. 2014/15:13, s.7.

texten. Det aktuella citatet pekar ut ett avsnitt där avsaknaden av ett afghanskast perspektiv blir påtagligt. Emellertid ska detta ses som en *del* i arbetes sammantagna analys och innebär därmed ingen slutgiltig uppfattning för hela primärmaterialet.

7.2 Samarbete och samverkan

Ett andra återkommande inslag är uppmärksammandet av olika former av samarbeten i relation till den internationella insatsen. En central aspekt för en sammantagen analys då uppsatsens teoretiska perspektiv understryker vikten av inkludering av den rådande kontexten för att motverka en reproduktion av koloniala strukturer.

En inledande reflektion står att finna i prop. 2001/02:60 där det understryks att beslut att intervensera internationellt tagits i samspråk med afghanerna själva:

Den 5 december 2001 undertecknade fyra afghanska parter ett avtal om Afghanistans framtida politiska utveckling. I avtalet fastslås att en interimsmyndighet skall styra Afghanistan under sex månader. Samtidigt skall en oberoende kommission inleda arbetet med att sammankalla en Loya Jirga (ett traditionellt rådslag) som i sin tur inom sex månader skall utse en övergångsregering som skall styra landet i två år varefter val ska hållas.

Utifrån detta textutsnitt återfinns det redan i den första propositionen en uttalad inkludering av afghanska parter i utvecklingen och interventionen av landet. Sett ur Spivaks perspektiv innebär detta en motverkan av en kolonial diskurs i propositionen då den afghanska kontexten inkluderas i arbetet och anses lika viktig som den kunskap och de förmågor som det internationella samfundet kan bistå med. Liknande förståelse för vikten av samarbete med Afghanistan presenteras även i prop. 2008/09:69 där ännu större tonvikt läggs på att arbeta tillsammans.⁵⁶ Därtill utökar förslaget från 2008 spännvidden för samarbete i rent explicit till att också omfatta den lokala befolkningen:

Dessa enheter ska bidra till säkerhet och stabilitet och därmed skapa förutsättningar för återuppbyggnad och för att den afghanska regeringen ska kunna nå ut i hela landet. Aktiv närvaro i hela den regionala enhetens verksamhetsområde åstadkoms framför allt genom rådgivning och nära samverkan med befolkningen och lokala afghanska myndigheter. Utgångspunkt för all verksamhet som bedrivs genom de regionala enheterna är att den ska initieras av och genomföras tillsammans med lokalbefolkningen och företrädare för det afghanska samhället, i enlighet med afghanska prioriteringar. Den exakta utformningen av varje enskild regional enhet beror på säkerhetsläget och behoven på marken i det aktuella området, liksom på de prioriteringar som ledarnationer gör.⁵⁷

I textutsnittet poängteras vikten av ”nära samverkan med befolkningen och lokala af-

⁵⁶ Prop. 2008/19:69, s.9, min kursivering.

⁵⁷ Prop. 2008/09:69, s.13-14.

ghanska myndigheter” vilket poängterar relevansen av samverkan mellan internationella säkerhetsstyrkor, det afghanska folket och lokala myndigheter. Där ett inkluderande synsätt på befolkningen och lokala kontexter blir primärt i arbetet för att motverka vad Spivak kallar epistemisk diskontinuitet. Vidare betonas detta ytterligare i då samma utsnitt stipulerar att “Utgångspunkt för all verksamhet som bedrivs genom de regionala enheterna är att den ska initieras av och genomföras tillsammans med lokalbefolkningen och företrädare för det afghanska samhället, i enlighet med afghanska prioriteringar”. Återigen betonas vikten av den lokala kontexten som vägledande i en utveckling av säkerheten och situationen i Afghanistan, vilket indikerar att svensk försvarspolitik i just dessa stycken motarbetar en reproduktion av en kolonial dominans. Vidare motsätter sig denna typ av inkludering den dominans som van Dijk vanar för vid en reproduktion av ”vi och de andra”. Genom att tala om den afghanska befolkningen och ledningen som en viktig del av insatsen i stort skapas aldrig någon sådan uppdelning. Det ska dock belysas att citatets avslutande rader riskerar att bli något självmötsägande och istället närma sig en ojämlig maktbalans mellan den afghanska befolkningen och regionala styrkor på plats då ”Den exakta utformningen av varje enskild regional enhet beror på säkerhetsläget och behoven på marken i det aktuella området, liksom på de prioriteringar som ledarnationer gör.” Här lämnas ett visst utrymme för ledarnationerna att prioritera efter egen vinning och därmed inta en överordnad position, något som samtidigt måste viktas mot att primärt följa den afghanska befolkningens vilja och behov.

Hittills har samarbetet berört den internationella insatsen i stort och sett Sverige som en del i de strukturer som omger hela det internationella bidraget. Direkt samverkan mellan den svenska insatsen och andra parter berörs dock också i propositionerna. Följande avsnitt från prop. 2001/02:60 fastställer:

Sveriges deltagande i en multinationell fredsstyrka förutsätts regleras genom ett avtal om deltagande mellan Sverige och den stat som leder styrkan. Detta avtal skall bl.a. reglera det interna förhållandet mellan den svenska truppen och den stat som leder styrkan samt förhållandet till övriga deltagare. Vidare bör rättslig status för fredsstyrkans personal avtalsregleras.⁵⁸

Genom att endast lyfta den svenska och multinationella styrkans samarbete riskerar man att skapa vad van Dijk benämner som en ”elitgrupp” med möjlighet att utöva dominans

⁵⁸ Prop. 2001/02:60, s. 8.

över Afghanistan. Detta då en exkludering i sammanhanget äventyrar den jämlika maktbalans som byggts upp av att utgå från afghanska vilja och behov. Det ska emellertid sägas att det kan vara så att förslaget ämnar inkludera en afghansk kontext genom ”förhållandet till övriga deltagare” vilket indikerar att det även i den första propositionen finns en konstant tanke på vikten av den lokala kontexten. Observationen väcker dock en efterfråga på ytterligare analys av vilka som framställs som ”andra deltagare”, en fråga utan helt tydligt svar. En fortsatt granskning av förslaget från 2001 ger en viss indikation, dock endast i relation till ett redogörande för den multinationella styrkan:

Den multinationella styrkans organisation och sammansättning kan komma att omfatta mellan 3 000 och 5 000 man. Den slutliga organisationen kan bestämmas först när Storbritannien har avslutat den styrkegenereringsprocess som för närvarande pågår. Deltagare blir med stor sannolikhet förutom Storbritannien även Tyskland, Spanien, Italien, Nederländerna, Danmark, Norge, Polen, Tjeckien, Belgien och ett antal andra länder.⁵⁹

Utsnittet från insatsen inledande proposition påvisar att den initiala insatsen utgörs av länder baserade i Europa och i enlighet med Young ingår i en vad som uppfattas som ”Väst”.⁶⁰ Detta baseras på okunskapen om vilka som innefattas i ”ett antal andra länder”. Emellertid är detta ett begrundande som inte får samma fäste i de senare riksdagsförslagen då mindre utrymme för tvivel ges eftersom fler konfirmationer av den lokala kontextens går att finna i relation till det svenska bidraget per se. Ett exempel på detta går att finna i förslaget från år 2014:

Sveriges medverkan i de olika internationella insatserna i Afghanistan sker med utgångspunkt i de beslut som fattats i samråd med företrädare för Afghanistan under de internationella konferenser som behandlat utvecklingen i landet, bland andra; London och Kabul 2010, Bonn 2011, Chicago 2012 samt Cardiff 2014.⁶¹

En sista reflektion i samband med hur propositionerna framställer riskdagens syn på samarbete och samverkan är relaterad till den vikt primärmaterialet fäster vid att lyfta både svenskt och internationellt humanitärt bistånd i Afghanistan. I avsnittet för utvecklingsarbete och humanitärt stöd i Afghanistan framhävs återigen Sveriges fokusering på att samverka direkt med Afghanistan genom ett bilateralt avtal länderna emellan:

Inriktningen på den svenska strategin är att stödja Afghanistans egen utveckling och kan sammanfattas i begreppen: stöd till den egna förmågan (Empowerment), utbildning (Education), syssel-

⁵⁹ Prop. 2001/02:60, s.7.

⁶⁰ Young, 2003.

⁶¹ Prop. 2014/15:13, s. 13-14.

sättning (Employment), privatsektor- och landsbygdsutveckling (Enterprise) och ekonomisk integration (Economic *Integration*). Utvecklingssamarbetet genomsyras av arbete för ökad jämställdhet och mot korruption och särskilt fokus läggs vid situationen för kvinnor och barn. Sverige har också inlett förhandlingar om ett bilateralt avtal med Afghanistan. Förutom det svenska utvecklingsbiståndet bidrar Sverige med humanitärt bistånd som 2013 uppgick till cirka 140 miljoner kronor.⁶²

Ett avsnitt som berör biståndspolitik, vilket ofta får utstå kritik i en separat diskussion. Anledningen till att det aktualiseras i uppsatsens arbete är för att alla tre propositioner lyfter det humanitära engagemanget och utvecklingsarbetet som primärt för både situationen och utvecklingen av landet. En av kritikerna som härrör från en svensk kontext är Maria Eriksson Baaz.⁶³ I linje med hennes kritik kan det problematiseras att bistånd och utveckling i Afghanistan framställs som enbart framgångsrikt för landet av två anledningar. Först och främst då ett bilateralt avtal kan liknas med partnerskapsterminologi, där länder engagerar sig i bistånd och understryker vikten av att man är partners, men detta är en relation vilken snabbt kan skapa en ojämlig maktfördelning då ena parten har tillgångar som den andra saknar och uppstår det en situation där åsikterna går isär kommer givarlandet att handla efter eget huvud och mottagarlandet är på så sätt fast i en maktstruktur fylld av dominans. Därtill kan detta perspektiv även appliceras på insatsens samarbetstanke i stort. Vilket innebär att det utifrån Eriksson Baaz går att problematisera hur man talar om samarbete mellan det internationella samfundet och den afghanska befolkningen och ledningen, där det i primärmaterialet framgår att samarbete är tongivande för insatsen. Samtidigt återkommer uttryck för att det är en insats som leds av FN och Nato, det är de som sätter riktlinjer för arbetet samt vad som krävs av Afghanistan för att man ska bistå med skydd och hjälp. Därmed har det internationella samfundet en privilegierad position och kan, trots intentionen att lyssna på den lokala viljan och efterfrågan, bestämma hur mycket respektive lite hjälp man ska bistå med.

7.3 Regeringens konkreta förslag och syfte

En tredje kategori utgörs av regeringspropositionernas konkreta förslag och syfte. Utformningen är näst intill identiskt i alla tre propositioner, däremot skiljer sig innehåller åt något vilket medför att följande avsnitt kommer ägna sig åt att först analysera regeringens konkreta förslag i en gemensam granskning, för att därefter behandla syftet i

⁶² Prop. 2014/15:13, s.9.

⁶³ Eriksson Baaz, i McEachrane & Faye (red), 2001.

respektive regeringsförslag separat. I prop. 2001/02:60 samt prop. 2008/09:69 förekommer ett näst intill identiskt sätt att framställa regeringens förslag:

Regeringens förslag: Riksdagen bemyndigar regeringen att ställa en väpnad styrka om högst 45 personer till förfogande under högst sex månader som ett svenskt bidrag till en av Förenta nationerna auktoriserad multinationell säkerhetsstyrka i Afghanistan efter ett beslut av Förenta Nationernas säkerhetsråd.⁶⁴

Regeringens förslag: Riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 855 personer till förfogande för deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF) till utgången av december månad 2009, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av Förenta nationernas säkerhetsråd.⁶⁵

Språket kan inledningsvis te sig vara delvis missledande då det utifrån van Dijks teoretiserande riskerar att bära spår av den diskursiva strategin *Quoting credible witnesses, sources or experts* genom att bemyndiga sin uppfattning angående en insats i Afghanistan grundat på ett beslut i FNs säkerhetsråd och därmed legitimera en positiv inställning till insatsen utan utmanande perspektiv. Dock finns det vissa invändningar mot en sådan analys. För det första finns inget direkt citat från säkerhetsrådet redovisat i det aktuella textutsnittet, istället återfinns en övergripande hänvisning till det internationella samfundet i propositionens löpande text. Därtill ter det sig som att problematiken angående dominans, vilken är central för den analys som uppsatsen ägnar sig åt, inte står att finna i det aktuella textutsnittet då en hänvisning till FN istället bör ses i ljuset av internationell konstitution och sedvanerätt där det förväntas att Sverige som en del i FN följer en liknande linje angående humanitära interventioner som det ledande internationella samfundet.⁶⁶ En hänvisning till FN och mer specifikt FNs säkerhetsråd är därmed inte att betrakta som en diskursiv strategi och ger därför inte uttryck för svensk dominans. Vad som kan problematiseras ytterligare är den roll det internationella samfundet och FN spelar för det svenska beslutsfattandet, något som delvis kommer diskuteras i uppsatsens diskussion samt lämnas för vidare studier.

Den stora skillnaden i regeringens konkreta förslag från 2014 är omvandlingen från ISAF till RSM där primärt fokus läggs på att utbilda och ge rådgivning till den växande afghanska säkerhetssektorn:

Regeringens förslag: Riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 50 personer till förfogande för deltagande i utbildnings- och rådgivningsstyrkan i Afgha-

⁶⁴ Prop. 2014/15:13, s. 6.

⁶⁵ Prop. 2008/09:69, s.16.

⁶⁶ ICISS, 2001.

nistan, Resolute Support Mission (RSM) till utgången av december månad 2015, utifrån inbjudan från Afghanistans regering till Nato och berörda partnerländer att utgöra RSM. Om situationen så kräver ska det finnas möjlighet att högst tillfälligt sätta in en förstärknings- och evakueringsstyrka om högst 200 personer.⁶⁷

Därtill påvisar citatet fortfarande vikten av ett FN-mandat från säkerhetsrådet, men nu uttrycker man explicit att en inbjudan från Afghanistan bidragit till det beslutet, vilket indikerar ett stärkt samarbete med den afghanska ledningen. En uppfattning som grundas i att man i de tidigare citaten inte påtalat just denna aspekt.

Gällande syftet för det svenska bidraget till en internationell militär intervention i Afghanistan understryker propositionen vikten av ett förbättrat säkerhetsläge. Precis som analysen tidigare uppmärksammat aktualiseras också vikten av svenskt bistånd för utvecklingen i landet för att belysa tidigare svensk och internationell inblandning i landet. I det fjärde avsnittet i propositionen från 2001 lyfts att ”Sverige har historiskt sett varit en betydande givare till Afghanistan.”⁶⁸ samtidigt som texten trycker på hur situationen i Afghanistan endast kan tryggas genom att förbättra det fysiska säkerhetsläget. Detta blir ur en analytisk synpunkt viktigt då det utgör grunden för argumentet för en multinationell styrka:

Humanitärt bistånd kommer att vara nödvändigt i Afghanistan under överskådlig framtid med rehabilitering och återuppbyggnad som parallella processer. Den största svårigheten för närvarande är ett fortsatt allvarligt och oförutsägbart säkerhetsläge. Strider pågår eller blossar upp tillfälligt i vissa områden. Transporter rånas på osäkra vägar. Ett förbättrat säkerhetsläge är en förutsättning för att effektivt bistånd ska kunna genomföras i landet. En multinationell säkerhetsstyrka placerad i Kabul kan bidra till en stabilisering av det politiska klimatet och därmed skapa förutsättningar för en förbättrad säkerhet i hela landet.⁶⁹

Utifrån Spivaks teori finns det en glidning mot att underminera den afghanska förmågan att hantera säkerheten själva och befästa den multinationella styrkans roll som räddare i citatet. Emellertid är det ändå svårt att mena att detta räcker som argument för att textavsnittet ger uttryck för den typ av ojämlik maktfördelning som Spivak talar om. Det får förutsättas att regeringsutskottet som utarbetat propositionen tagit del av diverse källor tillsammans med de från FN vid konstruktionen av förslaget och att det faktiskt rör sig om svåra humanitära förhållanden och stridigheter i landet som inte kan hanteras av de inhemska institutioner som finns. Av samma anledning är det svårt att finna grund för den diskursiva strategin *Argumentation*, vilken till att börja med verkar vara fram-

⁶⁷ Prop. 2014/15, s.12.

⁶⁸ Prop. 2001/02:60, s.5.

⁶⁹ Prop. 2001/02:60, s.6.

trädande utifrån arbetets metod, då den fakta som riskerar skapa en negativ utvärdering av säkerhetsläget fokuseras till en situation och syftar till att frambringa en ojämlig maktstruktur mellan det afghanska folket och den multinationella insatsstyrkan. Då FNs länder tillsammans antagit vissa riktlinjer för ett förväntat handlande utifrån situationer som den i Afghanistan där det påvisas att säkerhet för befolkningen inte kan tryggas på egen hand är det svårt att synliggöra någon dold dominans och ovanstående textutsnitt bör ses som ett uttryck för det rådande säkerhetsläget i Afghanistan.

Bristen på en inhemsk säkerhetssektor i landet belyses separat i propositionen och ger en vidare förklaring angående en samlad internationell insats:

Samtidigt måste invånarna i Afghanistan kunna garanteras ett minimum av säkerhet. Ett förbättrat säkerhetsläge är också en förutsättning för ett effektivt bistånd. På sikt måste dock säkerhet och ordning upprätthållas av det afghanska folket, men tills dess att ett afghanskt försvar och en afghansk polismakt kan upprättas behövs en internationell säkerhetsstyrka.⁷⁰

Återigen skapas i linje med uppsatsens metodologiska tillvägagångssätt en gruppuppdelning av den internationella säkerhetsstyrkan och det afghanska folket som förväntas bli en del av ett nationellt försvar. Denna uppdelning ter sig vara relativt fri från underliggande dominans då det framgår att det finns en tilltro till folket och dess förmåga att själva hantera säkerhetssituationen, de behöver dock internationellt stöd i uppbyggnaden av en sådan struktur. Det är i förlängningen denna hjälp vilken riskerar att reproducera en epistemisk diskontinuitet om det internationella samfundet utestänger den rådande kontexten. Så verkar inte fallet vara då citatet indikerar ett inkluderande synsätt förutsatt att grunden för en säkerhetssektor läggs gemensamt. Vad som däremot kan granskas mer ingående är en fortsatt centrering av bistånds- och utvecklingsarbete som en del i den militära insatsens syfte. Precis som tidigare påpekar Eriksson Baaz⁷¹ att det finns en inbyggd problematik i biståndspolitikerna då den riskerar att reproducera en ojämlig maktstruktur där mottagarlandet försätts i en beroendeställning till givarlandet oavsett det moderna biståndsarbetets utveckling mot att arbeta med partnerskap.

I regeringsförslaget från 2008 framgår det att den internationella säkerhetsstyrkans syfte följer samma linje som under den inledande fasen i början av 2000-talet:

Styrkans huvuduppgift var, och är fortfarande, att genom säkerhetshöjande insatser skapa förutsättningar för den politiska stabiliseringsprocessen, möjliggöra för FN och andra internationella

⁷⁰ Prop. 2001/02:60, s. 6-7.

⁷¹ Eriksson Baaz, i McEachrane & Faye (red), 2001.

och enskilda hjälporganisationer att genomföra humanitära insatser samt bistå vid återuppbyggnad och långsiktig utveckling i Afghanistan i enlighet med afghanska prioriteringar.⁷²

Först och främst ger utdraget uttryck för vikten av en stabiliseringsprocess för den politiska utvecklingen i landet samt möjliggöra för humanitära insatser för långsiktig utveckling och återuppbyggnad. I likhet med tidigare citat är det fortsatt svårt att påvisa några tydliga spår av diskursiva strategier ämnade att skapa ett avstånd mellan olika grupperingar. En andra observation är att det getts ett ökat utrymme för inkludering av en lokal kontext ”långsiktig utveckling i Afghanistan i enlighet med afghanska prioriteringar”. Ett tillägg som öppnar upp för ett motverkande av de ojämlikheter Spivak pekar ut som negativa. Även här gör sig dock reflektionen angående partnerskapsterminiologi påmind, då det är primärt för en balanserad maktrelation mellan det internationella samfundet och Afghanistan att inte bortse från afghanska prioriteringar när åsikterna går isär.

Vidare ger propositionen från 2008 uttryck för en viss självkritik av den internationella samlade insatsen, ett inslag som främst går att utläsa i de två senare förslagen. Följande textutsnitt exemplifierar hur detta tas i uttryck:

Resolutionen understryker även det afghanska ägarskapet och målsättningen att landet progressivt ska kunna ta ansvar för sin egen säkerhet och utveckling.

Bland de internationella insatser som kan och bör samordnas bättre återfinns reformerna av den afghanska säkerhetssektorn. Frånsett ansträngningarna för att utbilda och utrusta den nya afghanska armén, vilket utgör en av ISAF:s huvuduppgifter, råder enighet om att mer måste göras för att stärka den nya afghanska polisen, och övriga delar av rättsväsendet.⁷³

Även om självkritik inte omnämns i varken uppsatsens metod eller teoretiska perspektiv är det en relevant aspekt att granska närmare då den kan kopplas till ett minskat avstånd mellan den internationella insatsens arbete och Afghanistan. Uttryck för önskad förbättring av ISAF motsäger sig nämligen tidigare tecken på att upphöja den egna kunskapen över den afghanska. Samtidigt indikerar citatets inledande stycke det motsatta. Ur Spivaks perspektiv går det att synliggöra en inneboende problematik i meningen ”Resolutionen understryker även det afghanska ägarskapet och målsättningen att landet progressivt ska kunna ta ansvar för sin egen säkerhet och utveckling.” Problemet som uppstår är att det är det internationella samfundet som bestämmer när landet är redo att axla fullt ansvar för säkerhetssituationen. En överordnad ställning vilken försätter både den

⁷² Prop. 2008/09:69, s.13.

⁷³ Prop. 2008/09:69, s.10.

afghanska armén och befolkningen i ett fortsatt beroendeförhållande till FN och Nato.

Syftet vilket presenteras i prop. 2014/15:13 ämnar förlänga insatsens tidigare ändamål att stärka säkerheten i Afghanistan, skillnaden är att insatsen officiellt byter namn från ISAF till RSM (Resolute Support Mission) och därmed ökar betoningen av att vara en stödjande insats:

Syftet med insatsen är att det internationella samfundet fortsatt ska bistå de afghanska säkerhetsstyrkorna med utbildning, rådgivning och stöd i syfte att konsolidera de afghanska säkerhetsstyrkornas förmåga att självständigt kunna hantera säkerheten i landet. Mellan 2011 och 2014 har ISAF successivt minskat i numerär och gradvis intagit en mer stödjande roll. Det svenska RSM-bidraget är ytterligare ett steg i avvecklingen av det svenska militära engagemanget i Afghanistan.⁷⁴

En granskning av citatet utifrån Spivaks teori angående ”Att rätta orätt” resulterar i två olika utfall. Initialt ter det sig som det skett en utveckling i den internationella tilltron till ANSF då en avveckling av internationell militär närvaro i landet inletts. Något som kan ses som ett uttryck för att det inte föreligger någon ojämlik maktrelation mellan parterna då den afghanska säkerhetsstyrkan anses kunna hantera säkerhetsläget på egen hand. Parallellt är det i linje med tidigare analys just denna aspekt som riskerar att bli problematisk i en analys angående underliggande maktstrukturer. En utfasning av den internationella insatsen verkar utifrån citatet bero av hur ANSFs förmåga att säkra landet uppfattas utifrån. Så länge det internationella samfundet inte anser att den ökade förmågan och kunskapen är rätt eller tillräcklig kommer man bistå med stödjande och utbildande funktioner. Upplägget riskerar att ge uttryck för internationell kunskap som överordnad den afghanska, vilket i förlängningen kan reproducera en ojämlik maktstruktur mellan RSM, det internationella samfundet i stort och de afghanska styrkorna.

Sett ur ett större perspektiv påvisar dock samma proposition att avsikten inte ämnar försätta afghanerna i någon underordnad situation, något som klargörs genom att understryka vikten av samarbete med den afghanska regeringen:

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Som regeringen redogjort för (avsnitt 5) har Afghanistans regering inbjudit Nato och partnerländer att delta i att vidareutveckla de afghanska säkerhetsstrukturernas kapacitet att bibehålla och trygga säkerheten inom landet genom den av Nato ledda RSM. Det internationella engagemanget i Afghanistan är långsiktigt och syftar till att möjliggöra stabilisering och utveckling av landet i demokratisk riktning. Det är av stor vikt att det internationella samfundet, inklusive Sverige, fortsatt stödjer och bistår den afghanska regeringen i dess strävan efter ett stabilt och säkert samhälle efter avslutandet av ISAF. En negativ utveckling i

⁷⁴ Prop. 2014/15:13, s.1.

landet får konsekvenser för säkerheten i regionen och även globalt.⁷⁵

Nära samverkan med den afghanska regeringen poängterar en öppenhet för att väga in den lokala kontexten i konstruktionen och utförandet av insatsarbetet. Ett inkluderande synsätt som motverkar de ojämlika maktstrukturer som tycktes synliggöras i det förra citatet. Det ter sig också som om van Dijks diskursiva strategi *Rhetorical figures* kan användas i sitt motsatta syfte och istället för att påvisa hur en hierarki skapas mellan ett ”vi och de andra” så frambringar ord som ”vidareutveckling” och ”bibehålla och trygga säkerheten” att ANSF och RSM nu arbetar tätt tillsammans och motverkar på så sätt en tanke på underliggande dominans.

I relation till citatet väcks en ytterligare reflektion som bygger på Duffields resonemang angående bistånd- och utvecklingsarbete. Genom att se till textutsnittet avslutande del är det av stor vikt att det internationella samfundet, inklusive Sverige, fortsatt stödjer och bistår den afghanska regeringen i dess strävan efter ett stabilt och säkert samhälle efter avslutandet av ISAF. En negativ utveckling i landet får konsekvenser för säkerheten i regionen och även globalt.” kan man synliggöra en problematik angående att vara den som bestämmer när insatsen ska avslutas från ett annat perspektiv än Spivaks eller Eriksson Baaz. Enligt Duffield finns det en risk att reproducera en kolonial diskurs inbyggd i relationen mellan givar och mottagarland då givarlandet tenderar att göra det som gynnar en själv i längden. Citatet belyser hur en negativ utveckling skulle vara skadlig inte bara för närliggande regioner, men också ur en global synpunkt. En iakttagelse som inte syftar till att bara stödja Afghanistan av respekt för den lokala befolkningen utan också ter sig känna ett självsyfte för det internationella samfundet.

7.4 Auktoritet

Avslutningsvis finns det i propositionerna en grundläggande hänvisning till FN, Nato och det internationella samfundet i stort, då regeringen ska rättfärdiga ett svenskt bidrag till den internationella insatsen. Hänvisningar till FN och Nato förekommer på ett flertal ställen i propositionerna, alla kommer inte att redovisas då de ofta uttrycks på liknande sätt. Istället får följande citat från prop. 2001/02:60 och prop. 2008/09:69 utgöra två vägledande exempel:

⁷⁵ Prop. 2014/15:13, s.13.

Den 21 december 2001 förväntas Förenta nationernas säkerhetsråd besluta om en resolution där säkerhetsrådet auktoriserar inrättandet av en multinationell säkerhetsstyrka med uppgift att bistå den afghanska administrationen att upprätthålla säkerheten.⁷⁶

Den internationella säkerhetsstyrkan ISAF leds sedan hösten 2003 av Nato. Säkerhetsrådet konstaterade senast i resolution 1833 i september 2008 att den internationella säkerhetsstyrkans närvaro fortsatt behövdes i Afghanistan och förlängde dess mandat med ett år, till och med den 13 oktober 2009. I tillägg till mandatet från säkerhetsrådet föreligger även en inbjudan av den afghanska regeringen, vilket utgör ytterligare en folkrättslig grund för denna.⁷⁷

I citatet från 2001 går det att utifrån van Dijk ifrågasätta frånvaron av ett afghanskt perspektiv. En så pass koncis hänvisning till FN ställer höga krav på att läsarens kunskap angående internationell folkrätt och ICISS där riktlinjer för humanitära insatser fastställts för att ge övergripande direktiv för nationellt beslutsfattande. Utan grundläggande förklaring ter sig en hänvisning som denna utifrån van Dijk försätta FN i en position som en allvetande elitgrupp som per automatik fattar bra beslut. Vilket i förlängningen försätter Afghanistan i en underordnad position, beroende av FNs beslut.

2008 års förslag lyfts i analysen för att visa att det på många ställen i det samlade primärmaterialet finns återkommande hänvisningar till det internationella samfundet där det poängteras att besluten i FN tagits i samråd med den afghanska ledningen. Detta motverkar åtskillnaden mellan den internationella insatsen och en afghansk kontext, något som poängterats tidigare i uppsatsens analys. Sammantaget för båda citaten är att det finns en tilltro till FN, Nato och det internationella samfundet som ett inflytserrikt samfund, en uppfattning som i sig själv kommer diskuteras i avsnittet för diskussion.

⁷⁶ Prop. 2001/02:60, s.7.

⁷⁷ Prop. 2008/09:69.

8 Slutdiskussion

Ett avslutande avsnitt ämnar sammanfatta uppsatsens samlade arbete, samt presentera det resultat som framträtt av studiens analys. Därefter följer en diskussion med plats för reflektion, vilket slutligen leder till förslag på fortsatta studier.

8.1 Sammanfattning

Med avstamp i en farhåga att regeringens förslag angående ett svenskt bidrag till en samlad militär intervention i Afghanistan innehåller ett språk vilket bär på eventuella spår av ojämlika maktförhållanden som i förlängningen riskerar reproducera en kolonial diskurs, har denna uppsats engagerat sig i en vidare analys av ämnet. Studiens övergripande syfte har varit att med hjälp av Teun van Dijks metodologiska modell, samt delar av Gayatri Chakravorty Spivaks teoretiserande från essän ”Att rätta orätt”, undersöka *om*, och i så fall *hur*, eventuella *koloniala strukturer* kan spåras i det *språk* som återfinns i tre separata propositioner från år 2001, 2008, 2014, gällande ett svenskt deltagande i en samlad internationell militär intervention i Afghanistan, samt se huruvida dessa eventuella spår är tillräckliga för att reproducera en *kolonial diskurs*.

Arbetet har genomgående vägletts av en övergripande frågeställning beträffande vilka eventuella drag av koloniala strukturer som kan spåras i primärmaterialets språk, sett utifrån uppsatsens teori och metod. Därtill ställdes inledningsvis även tre underfrågor för att på ett mer strukturerat sätt besvara den primära frågeställningen och därmed uppfylla uppsatsens syfte.

Inledningsvis granskades primärmaterialet i ett förberedande avsnitt kallat ”Själva undersökningen” där generella likheter och skillnader mellan propositionerna synliggjordes, samtidigt som fyra huvudkategorier för vidare analys utkristalliserade sig. Därtill introducerades de första stegen av van Dijks kritiska diskursanalys i samma avsnitt och resulterade i en sammantagen förståelse för den grundläggande diskursen kring studiens primärmaterial.

En tydlig förändring mellan den inledande propositionen från år 2001 och de resterande som uppmärksammades, var att den första var betydligt mindre i omfattning och grundlighet. Därtill innefattande prop. 2008/09:69 och prop. 2014/15:13 ett större utrymme för både bakgrund och den aktuella situationen i Afghanistan, samtidigt som de

kunde ge en mer ingående redogörelse för det internationella och svenska insatsarbetet. Gemensamt för alla tre propositioner var att det fanns ett uttalat fokus på att bistå och stödja redan från start. Dock framkom det under granskningen att det skedde en viss förändring i sättet att göra det på i den avslutande propositionen från år 2014, då prop. 2014/15:13 inte bara uppvisade ett namnbyte för interventionen från ISAF till RSM, utan också påvisade ett skifte i huvuduppgift genom att avveckla internationell militär kapacitet i Afghanistan och enbart fokusera till utbildning och rådgivning av ANSF. Under ”Själva undersökningen” framkom det fyra huvudteman, vilka kom att utgöra separata kategorier för vidare analys när det femte av van Dijks steg i den kritiska diskursanalysen skulle appliceras. Dessa teman utgörs av *Skildring av Afghanistan, Samarbete och samverkan, Regeringens förslag och syfte*, samt *Auktoritet*.

Gällande de inledande stegen av van Dijks metod visade en första granskning av primärmaterialet att det skapades en sammantagen *politisk diskurs* runt propositionerna sett utifrån *kontext, genre och deltagarnas positioner*. Mest framträdande var att det språk som präglar propositionerna är en del av en tydlig politisk kontext, där det formella språket visserligen är en offentlig handling, men primärt vänder sig till riksdagspolitiker, och till viss del högt uppsatt personal inom den svenska Försvarsmakten, med vana av denna typ av formell skrift. Det visade sig också att det rör sig om en hög politisk kontext då materialet skapats i Utrikesdepartementet och godkänts flertalet förtroendevald regeringspolitiker med god insikt i frågan om insatsen i Afghanistan. Dessutom indikerar den förberedande granskningen att det är svårare för människor utanför riksdagen att påverka språket och det som står i propositionerna, vilket befäster uppfattningen om att texten återfinns i en politisk genre. En iakttagelse som förstärks av deltagarnas positioner, det vill säga att tillgång till- och förståelse för språket i stor utsträckning är relaterat till att vara folkvald riksdagspolitiker med makt att kunna påverka den politiska utvecklingen i önskad riktning. Till den utvecklingen räknas även språkbruket på riksdags- och regeringsnivå. Vidare engagerade sig studien i en djupare analys av konkreta citat från arbetets primärmaterial, där Spivaks teoretiska perspektiv applicerades tillsammans med van Dijks femte aspekt, diskursiva strategier och hans övergripande förståelse för hur språklig kommunikation riskerar att skapa dominans mellan sociala grupper genom att konstruera ett ”vi och de andra”.

En samlad analys av konkreta citat i de fyra huvudkategorierna påvisade att det gick att se hur citat tillhörande den första kategorin *Skildring av Afghanistan* samt kategori för *Regeringens förslag och syfte* till större del utgjordes av ett språk som innehöll

en tvådelad analys av primärmaterialet. De textutsnitt som påträffats som relevanta uppvisade en viss ambivalens och kunde i de flesta fall uppvisa antydning till ojämlika maktförhållanden utifrån arbetets metod och teori, men inte tillräckliga för att konkludera fler än två fullständiga citat som bärare av konkret dominans eller epistemisk diskontinuitet.

Analysen visade därtill att den andra kategorin, *Samarbete och samverkan*, genererade en unison motpol till skapandet av ojämlika maktförhållanden då den uppmärksammade hur stora delar av texten underströk samarbete och samverkan med det afghanska folket och ledningen som primärt för att genomföra en framgångsrik insats i Afghanistan. På ett flertal ställen underströks också vikten av afghanska önsknings- och målsättningar, samt att den lokala kontexten i landet värderades som högst relevant för Sveriges bidrag och det internationella samfundets arbete i stort.

Det fjärde temat för analys *Auktoritet* utmärkte sig genom att generera ett relativt tunt underlag när arbetets teori applicerades på konkreta citat angående hänvisningar för legitimerande av insatsen i Afghanistan. Ett delresultat som antyder att uppsatsens valda teori inte var fullt kompatibel med *alla* delar av primärmaterialet, samt att det finns andra mer passande perspektiv för att behandla frågor angående FNs centrala roll. En reflektion som kommer återkomma i en senare diskussion. Vad som framkom av det begränsade underlaget i den avslutande kategorin var en genomgående benägenhet att basera den svenska inställningen angående ett svenskt bidrag på beslut från FNs säkerhetsråd, något som analysen förklarade som föga överraskande på grund av det rådande internationella samspelet mellan Sverige och omvärlden.

Gemensamt för hela analysen var att det i relation till van Dijk tycktes finnas en trend i primärmaterialet när det kom till uppdelningen mellan olika *social grupper*. Citat från propositionerna påvisade under analysens gång en relativt konsekvent bild av vilka parter som inkluderas i ett "vi". De som främst inkluderades var FN, Nato, den internationella säkerhetsstyrkan i form av både ISAF och RSM, samt det svenska insatsbidraget. Därtill inbegreps även USA och OEF. Sammantaget antyder analysen att denna grupp tillhörighet i linje med Robert Youngs teori är att betrakta som *västerländsk*. Det ska dock poängteras att det i analysen återfanns få spår av att konstruera denna grupp som en *elitgrupp* med en överordnad maktposition. Konstruktionen av "de andra" var något mer varierad, talibaner och andra regeringsfientliga grupperingar, afghanska befolkningen, den afghanska ledningen, den afghanska säkerhetssektorn med både armé och polis inkluderat, samt den pakistanska ledningen, framställdes alla som skilda soci-

ala grupperingar av ”de andra”. Citaten påvisade dock att alla grupper förutom taliberna och andra regeringsfientliga grupperingar, samt den pakistanska ledningen, någon gång blir inkluderade i *samarbetet* med ”Väst” och därmed inkluderades i ett för situationen preciserat ”vi”. Utifrån van Dijk verkar det alltså finnas en antydning av att konstruera ett ”*vi och de andra*” i regeringsförslagen, men denna uppdelning uppvisar emellertid ingen tydlig maktstruktur präglad av *dominans*. De få spår av ojämlik maktfördelning som går att synliggöra i relationen mellan grupperna anas i analysen i form av de diskursiva strategierna *Rhetorical figures*, *Lexical style* och *Quoting credible witnesses, sources or experts* men är att betrakta som för tunna och otillräckliga för att avfärda propositionerna som bidragande till att reproducera djupgående dominans.

Vidare påvisade analysen att det utifrån Gayatri Chakravorty Spivaks teori är fortsatt svårt att synliggöra några konkreta underliggande koloniala strukturer i materialet. De spår som påträffas är, i likhet med de iakttagelser som gjordes utifrån enbart metoden, få och kan inte ge uttryck för någon *markant* ojämlik maktrelation. Vad som kan konstateras är att det på ett mindre antal ställen i alla tre propositioner gick att urskilja en grundtanke angående FN, Nato, den internationella insatsen och det svenska bidraget som *mest lämpade* att styra säkerhetsarbetet i Afghanistan. En uppfattning som därtill fann stöd i att simultant ifrågasätta afghanska motparters *förmåga* att hantera säkerhetsituationen eller den demokratiska utvecklingen på egen hand, oavsett som det handlade om befolkningen, ANSF eller landets ledning. Ett uttryck för ojämlik makt, men inte tillräckligt för att konkludera att primärmaterialet i sin helhet ger uttryck för *epistemisk diskontinuitet* mellan ”de mest lämpade” och afghanerna. Istället synliggör analysen *självmедvetenhet* och *samarbete* som två aspekter vilka motverkar ojämlika maktstrukturer. Mycket av det språk som återfanns i primärmaterialet syftade till att belysa vikten av samarbete mellan olika parter, inte minst mellan den internationella insatsen och den afghanska befolkningen. På så sätt inkluderas den inhemska kontexten i propositionernas språk och ojämlika maktrelationer, förtryck och *epistemisk diskontinuitet* kan undvikas.

Slutligen ska det tilläggas att analysen även inkluderade några av de teoretiska perspektiv som presenterades i uppsatsens avsnitt för ”Litteraturöversikt”. Eriksson Baaz och Duffield erbjöd båda en alternativ förståelse av uppdelningen mellan givarland och den part som behöver hjälp, där det uppmärksammades att det finns en risk att reproducera koloniala strukturer även vid arbete med inkludering och partnerskap. Ignatieff erbjöd därtill ett alternativ förståelse av humanitära interventioner, då hans teori

berör en positiv aspekt av internationell intervention, trots erkänd imperialism.

Sammantaget påvisas ett resultat som indikerar att det finns enstaka spår av uttryck för ojämlika maktrelationer och koloniala strukturer i propositionernas språkbruk, men inte tillräckliga för att konstatera en påtaglig risk för att regeringspropositionerna reproducerar en kolonial diskurs.

8.2 Resultatbaserad diskussion

Resultatet antyder att språket i propositionerna följer Spivaks syn på inkludering av den kontext som råder där man befinner sig. Utifrån detta ter det sig som att regeringen anammat ett språkbruk, så väl som en strategi, där vikten av det lokala sammanhanget och samarbete mellan diverse parter, både i och utanför Afghanistan, är av vikt för att öka säkerheten och tillgången till mänskliga rättigheter i landet. Detta ska inte enbart ses i relation till Spivak utan indikerar att det finns en större insikt angående problematiken angående utestängande av inhemska kontexter vid internationellt arbete. Trots att analysen inte påvisar några påtagliga skillnader i hur texten uttrycker sig angående interventionen i Afghanistan, kan det vara så att det mindre omfattande sätt att uttrycka sig i den inledande propositionen skapade en efterfråga på ytterligare kontextbaserad förståelse för det arbete som krävdes för att stärka säkerheten. Därtill är det inte helt omöjligt att tidigare sätt att uttrycka svenska militära arbetsuppgifter utomlands innefattat en mer framträdande dominans mellan det internationella samfundet och Sverige i relation till det land där man intervenerar. Dessutom ska det inte glömmas att propositionerna är en del av en politisk diskurs vilket medför att de politiker som sätter samman förslagen bör vara medvetna om att det finns en historisk problematik med att uttrycka ett ”vi och de andra” med tydliga spår av dominans, då debatten i Sverige så väl som globalt sedan ett tjugotal år tillbaka bland annat fokuserats till hur ”Väst” tenderar att återskapa spår av kolonialtiden. Därför är det inte omöjligt att vikten av ett inkluderande språk ökat de senaste åren. Det kan också tänkas att det svenska sättet att uttrycka sig reflekterar en övergripande förändring i det internationella samfundet, det vill säga att språket och tillvägagångssätten över lag blivit mer uppmärksamt på att aktivt inkludera det land dit man sänder internationella bidrag i säkerhetsutveckling och återuppbyggnad. En utveckling som kan tänkas reflektera den våg av postkolonial kritik som vuxit fram i efterkrigstiden gällande internationellt arbete.

De få spår av dominans och koloniala strukturer som ändå synliggörs i analysen

kan förstås på olika sätt. Ett sätt är att betrakta fynden som ”ren fakta”, vilket redogörs för i delar av analysen. Dock finns det en viss risk med att avskriva förslag från regeringen som endast innehållande ”fakta”, därmed missa underliggande strömningar som kan få en negativ effekt i ett mer globalt perspektiv. Alternativt accepteras fynden som små luckor i den svenska politiken där det fortfarande finns kvarlevor av en kolonial struktur men i modern tappning. En tolkning som kan ses som antingen fullt naturlig för det globala samspelet i stort, eller som en svaghet i politiken som måste åtgärdas. En tredje förståelse följer Michael Ignatieff och drar slutsatsen att det finns så starka strukturer i humanitära interventioner att det kan likställas med en förlängd imperialism, men att det inte är någonting negativt. Istället ska dessa strukturer accepteras då vissa länders och FNs dominans är enda sättet att trygga människors rättigheter. Sett ur det perspektivet är det svårt att inte hamna på kollisionskurs med det teoretiska tankesätt från Spivak som väglett uppsatsens övergripande analys. Fråga är dock om det är lönsamt att uttala sig om huruvida den ena uppfattningen är bättre än den andra då teorierna belyser frågeställningen från vitt skilda håll, Spivak applicerar sitt resonemang på frågan om internationell utbildning och utvecklingsarbete hos de subalternerna, medan Ignatieff problematiserar hur rättigheter ska kunna stärkas om det internationella samfundet i FNs regi inte tar första steget för att stå upp för de människor som inte längre kan skyddas av sin inhemska ledning. Vidare utgår dock studien från Spivaks teori och anses därför ledande.

En ytterligare reflektion av resultatet är att det finns anledning att belysa liknelsen med biståndspolitik mer ingående. Att lyfta perspektiv som egentligen syftar till att undersöka koloniala strukturer i bistånd- och utvecklingsarbete har både styrkor och svagheter. Styrkan är att det i min analys erbjöd en kompletterande förståelse för primärmaterial, framförallt i de fall då studiens teori inte var fullt kompatibel. Därtill uppmärksammades att det inte per automatik är helt friktionsfritt att intervensera, varken utvecklingsmässigt eller militärt, för att strategin innehåller ett explicit samarbete eller partnerskap. Både Eriksson Baaz och Duffield väckte tanken på att det är avgörande att dessa strategier verkligen inkluderar efterfrågan och behovet på plats och att detta inte negligeras i en situation då åsikterna angående tillvägagångsätt går isär. Poängen är värd att lyfta i relation till den internationella militära insatsen i Afghanistan då det i både det internationella och det svenska arbetet är viktigt att inte sätta sig över den lokala kontexten och på så vis uttrycka en ojämlik maktbalans fylld av västerländsk dominans, när utformningen av insatsarbetet möts av olika förståelse för hur man ska gå tillväga. En konträr förståelse av liknelsen med biståndspolitik är att det inte är tillfredsställande att

applicera dessa perspektiv på studiens primärmaterial. Detta för att humanitära interventioner som fenomen är hårt reglerat i internationella sammanhang och medför ett stort antal riktlinjer då ett konkret mandat att intervensera kommer från FNs säkerhetsråd. En stor skillnad till biståndspolitik, där det finns en större frihet att bistå med olika former av stöd för att trygga rättigheter och situationer världen över. Dock förefaller inslagen som tidigare nämnt uppmärksamma att det i analysen finns en viss problematik gällande primärmaterialets och den övergripande teorins kompatibilitet.

Delar av primärmaterialet var relativt svårtolkat utifrån uppsatsens valda teori, därför krävs en vidare reflektion över studiens valda perspektiv och val av material. Efter en färdigställd analys står det klart för mig att Spivaks resonemang från essän ”Att rätta orätt” bidrog till en intressant infallsvinkel angående den internationella militära interventionen och Sveriges bidrag i Afghanistan, samtidigt som resonemanget i analysen lämnade visst utrymme för ett ytterligare eller alternativt perspektiv. I analysen var det i vissa fall svårt att applicera Spivaks teori på primärmaterialet, vilket resulterade i att många citat blev svåra att tyda och ibland endast ledde till spekulation istället för tydlig utvärdering. En insikt som motverkar det grundläggande syftet med ett vetenskapligt arbete och därmed påverkar den sammantagna förståelsen för studien och dess resultat i stort. På grund av detta blev resultatet något mindre omfattande än väntat. Det primära problemet ter sig i efterhand vara att uppsatsens huvudsakliga fokus på militärt arbete i form av säkerhetsutveckling, rådgivning och utbildning av ANSF inte går att likställa med Spivaks ursprungliga centrering till det globala utbildningsprojektet och klassisk kunskap. Det ska dock understrykas att det aldrig var uppsatsens mål att genomföra en studie som efterliknade Spivaks helt och hållet, istället var avsikten att vägleds av hennes resonemang med avsikt att belysa regeringspropositionerna ur en annan synvinkel och se huruvida det fanns en ojämlikhet mellan hur man ser olika parter som mer eller mindre lämpade att ta ansvar för och bistå med hjälp i humanitära interventioner, samt se huruvida det gick att synliggöra eventuella koloniala strukturer i det aktuella primärmaterialet. Ett syfte som trots vissa svårigheter anses vara uppfyllt.

Gällande primärmaterialet kan samma sak som i relation till teorin konstateras, nämligen att materialet både uppfattas som passande för studien, men att det också finns grund för viss självkritik. Regeringspropositionerna utgjorde generellt sett ett passande material för analys då de innefattar den svenska regeringens ställningstagande och underliggande strukturer, samt kunde ge uttryck för en politisk kontext. På så vis reflekterade materialet det jag önskade undersöka med min studie. Samtidigt genererade proposit-

ionerna inte det omfattande underlag som förväntats, vilket resulterade i att den slutgiltiga analysen inte blev fullt så grundlig som jag inledningsvis trodde. Ett utfall som inte var helt oväntat då en inledande reflektion angående primärmaterialets begränsningar reflekterade över risken med att välja ett så pass formellt och avskalat språk för vidare analys. Emellertid ska det tilläggas att samma stycke också förklarar att det var just denna svårighet som lockade då studien syftar till att undersöka det som eventuellt finns där men inte går att se.

För en mer ingående förståelse av regeringens ställningstagande och underliggande strukturer i språket kan det vara intressant att granska ett mer omfattande material i form av riksdagsdebatter eller artiklar angående det svenska militära bidraget i Afghanistan. Det skulle även vara tänkvärt att analysera liknande material angående andra svenska interventioner, antingen enskilt eller i relation till varandra. Som studiens resultat indikerar är det även av intresse att diskutera och analysera FN:s roll för svenskt beslutsfattande ytterligare, för att på så sätt öka förståelsen för hur den svenska politiken och främst dess uttryck påverkas av internationella normer och förändringar. Därtill hade det varit intressant att ur ett mer globalt perspektiv göra en jämförande studie mellan Sverige och ett annat land med en något annorlunda bakgrund och se huruvida det finns likheter eller skillnader i sättet att uttrycka sig angående internationella militära insatser.

Referenser

Böcker och artiklar:

Eriksson Baaz, Maria "Biståndet och partnerskapets problematik" i McEachrane & Faye (red.), *Sverige och de Andra Postkoloniala perspektiv*, Natur och kultur, Stockholm, 2001

Duffield, Mark "Development, Territories, and People: Consolidating the External Sovereign Frontier" *Alternatives* 32, 2007

Hedlund, Erik "What Motivates Swedish Soldiers to Participate in Peacekeeping Missions: Research Note", *Armed Forces & Society*, 37: 180, 2011

Ignatieff, Michael *Empire lite: nation building in Bosnia, Kosovo, Afghanistan*, Vintage, London, 2003

Ignatieff, Michael "Nation-Building Lite", *The New York Times Magazine*, Published: July 28, 2002

Johansson, Eva *The UNknown soldier. A portrait of the Swedish peacekeeper at the threshold of the 21st century*, Karlstad: Karlstad University Studies, 2001.

McEachrane, Michael & Faye, Louis (red.), *Sverige och de Andra: postkoloniala perspektiv*, Natur och kultur, Stockholm, 2001

Morton, Stephen *Gayatri Spivak: ethics, subalternity and the critique of postcolonial reason*, Polity, Cambridge, 2007

Paris, Roland "International peacebuilding and the mission civilisatrice" *Review of International Studies*, 28, 2002, 637–656

Sakhkhane, Taoufiq *Spivak and postcolonialism: exploring allegations of textuality*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2012

Spivak, Gayatri Chakravorty *Att rätta orätt*, Tankekraft, Hägersten, 2012

Spivak, Gayatri Chakravorty "Righting Wrongs", *The South Atlantic Quarterly*, vol 103, nr 2/3, 2004.

Tullberg, Andreas "*We are in the Congo now*": *Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964*, Lund University, Diss. Lund: Lunds universitet, Lund, 2012

van Dijk, Teun 'Principles of Critical Discourse Analysis', *Discourse and Society*, 1993, vol. 4 nr. 2, s. 249-283

Young, J.C Robert *Postcolonialism: a very short introduction*, Oxford University Press, Oxford, 2003

Dokument:

International Commission on Intervention and State Sovereignty, *The Responsibility to Protect*, Canada: International Development Research Centre, 2001

Proposition 2001/02:60. *Svenskt deltagande i en multinationell säkerhetsstyrka i Afghanistan*

Proposition 2008/09:69. *Fortsatt svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF)*

Proposition 2014/15:13 *Svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission (RSM) i Afghanistan*

Hemsidor:

Natos hemsida "ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014)",
http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm, (hämtad 200515)

Sveriges riksdags hemsida "Ordbok", <http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Ordbok/proposition/> (hämtad 020715)

Sveriges Ambassad Kabul hemsida, "Sveriges förbindelse med Afghanistan",
<http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassader/Kabul/Landfakta/Om-Afghanistan/Sveriges-forbindelser-med-Afghanistan/> (hämtad 040815)

Digitala tidningsartiklar:

Svenska dagbladets hemsida, "Brännpunkt", *Svenska Dagbladet*,
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/militar-narvaro-en-forutsatning-for-civilt-bistand_4121623.svd (hämtad 041214)

Svenska dagbladets hemsida, "Brännpunkt", *Svenska Dagbladet*,
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/fortsatt-inte-den-svenska-krigspolitiken-i-afghanistan_4114113.svd (hämtad 041214)

The New York Times Magazine, Michael Ignatieff, "Nation-Building Lite", *New York Times Magazine*, publicerad 280702,
<http://www.nytimes.com/2002/07/28/magazine/nation-building-lite.html?pagewanted=1>, (hämtad 050715)